

GROENBLADGROENBLAD

Gezamenlijk periodiek van IVN en KNNV regio Leiden

januari 2026

IVN, Instituut voor natuureducatie & duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft IVN rond de 160 plaatselijke afdelingen. Circa 30.000 leden en donateurs zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten voor jong en oud, zoals excursies, cursussen, tentoonstellingen en lezingen.

IVN op Internet:
www.ivn.nl/leidseregio
Kopij via e-mail:
hanstermors@xs4all.nl

Mutaties IVN
Adreswijziging of opzegging aan
Astrid Veerman,
T 06-83.38.65.23
ivnleiden@hotmail.com,
IBAN-nr. NL88 TRIO 0197 9101 73.

Vertrouwenscontactpersoon: Sonja Meijer, Tel: 06 37005024, scmeijer@gmail.com

Bestuur IVN-afdeling regio Leiden

Bestuur:
Wietse Roodenburg
(voorzitter)
T 06-86.60.52.25
wietseroodenburg@gmail.com

Ant Brandenburg
(vicevoorz. intern)
T 06-27.85.66.03
ant.ivnleiden@gmail.com

Astrid Veerman
(secretaris)
Tel: 06-83.38.65.23
ivnleiden@hotmail.com

Nico Stoffels
(penningmeester)
T 06-29.57.57.84
penningmeester.ivn.leiden@gmail.com

Douwe Sikkema
sikkema.ivn@outlook.com

Ondersteuning bestuur:
Website en ledenadministratie
Ria Fijn van Draat
T 071-52.10.887
ivnleiden.website@hotmail.com

Redactie Nieuwsbrief IVN Leidse regio
Hanneke Mesters
ivnnieuwsbrief@gmail.com

Redactie Bladgroen
Hans ter Mors
T 071-36.17.521
hanstermors@xs4all.nl

Peter van den Berg
T 06-18.21.03.79

PR en Communicatie
Ant Brandenburg
T 06-27.85.66.03
ant.ivnleiden@gmail.com

Actieve Natuurtochten (WANT)
Sonja Meijer
T 06-37.00.50.24
want.ivnleiden@gmail.com

Agrarisch Natuurbeheer
Johan Kieft
T 071-88.77.694
jkkieft@ziggo.nl

Beleef de Natuur
Dorine Meijer
ivnbeleefdenatuur@gmail.com

Cronsteyn
Sjoerd Luiten
T 06-11.88.89.34
sjoerdluiten@hotmail.com

Duincursusgroep
Wim van der Ham
T 06-20.02.53.37
ivnduin@gmail.com

Excursies op verzoek
Sietske van der Horst
excursieopverzoek.ivnleiden@gmail.com

Groene Boekenwinkel
Wendy Opstal en Fanne Sophie Doeven
degroeneboekenwinkel.ivn@outlook.com

Historische Begraafplaats Groenesteeg
Madelène van den Berg
at.groenesteeg@gmail.com

Landgoederen
Edward Sodderland
T 06-25.18.10.95
ewsodderland@casema.nl

Leiderdorp
Wouter Gerstel
T 071-58.96.392
woutergerstel@gmail.com

Lentevreugd
Jennie van Rhijn
T 06-37.42.08.38
lentevreugd.ivnleiden@gmail.com

Merenwijk
Ant Brandenburg
T 06-27.85.66.03
ivn.merenwijk@gmail.com

Natuur in Dynamiek
Rudi van Venetië
T 06-10.40.15.04
rudi.vanvenetie@gmail.com

Onder water in Leiden
(KNNV en IVN)
Aaf Verkade
T 06-50.29.85.72
aaf@stadsgrachten.nl

Ontdek Natuur met Citizen Science
(IVN, KNNV en Naturalis)
Maddy van Holland
T 071-54.22.282
maddyvanholland@ziggo.nl

Op je Gezondheid
Bep van Houten
T 06-29.05.27.59
bepvanhouten@xs4all.nl

Strand (ook cursus)
Maya de Veer
T 06-42.81.56.78
ivnstrand@outlook.com

Tuinen Natuurlijk! cursus
Jolanda de Vries
T 06-23.12.93.44
tuinennatuurlijk.ivnleiden@gmail.com

Vogels (ook cursus)
Caroline Grimbergen
ivnvogels@gmail.com

Zomeravondwandelingen Duin
Herman Doornebal
T 0252-37.51.60
h.doornebal@ziggo.nl

Sluitingsdatum Bladgroen 26'2: 1 mei 2026
Sluitingsdatum Bladgroen 26'3: 1 oktober 2026
Sluitingsdatum Bladgroen 27'1: 24 december 2026

Inhoud

01	Voorpagina: zie hieronder
02	Colofon IVN
03	Inhoud
03	Van de voorzitters KNNV en IVN
04	Programma werkgroepen KNNV
10	Algemene KNNV-natuurexcursies
11	Jaarverslagen 2025 KNNV Leiden
14	IVN-Interview met Wouter Gerstel
15	Project 'De Stad in Dynamiek'
16	Inventariseren in de duinen
17	Korte impressie Leden Contact Avond KNNV

17	Natuurapp KNNV Leiden op Signal
18	Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV
18	Oostvaardersplassen
19	Maasvlakte en Oostvoornse Meer
20	Nationaal park Zuid-Kennemerland
22	Arkemheen
22	Mutaties ledenadministratie KNNV
23	Colofon KNNV
24	foto: Prachtlynxspin, <i>Oxyopes ramosus</i>

Verantwoording foto's: uit eigen archief, tenzij anders vermeld

Bij het voorblad en ter attentie van belangstellenden voor planten

'Bladgroen zonder Groenbladgroenblad' zou de titel op deze wintereditie van Bladgroen geweest kunnen zijn. De foto op het voorblad is gemaakt door Koen van Zoest, coördinator van de Plantenwerkgroep KNNV.

Enige extra en vooral brede aandacht voor zijn activiteiten is wellicht op z'n plaats. Naast de gebruikelijke studieavonden en de excursies voor belangstellenden voor planten vanuit zowel KNNV als IVN regio Leiden organiseert Koen op verzoek van bijvoorbeeld Floron of van een gemeentelijke instantie uit onze omgeving ook geregeld planteninventarisaties. Hieraan kan iedereen die een bijdrage kan leveren, zonder meer deelnemen.

Aardig is daarbij te weten dat dit niet alleen kan gebeuren in wat we in de volksmond 'natuurgebieden' noemen, maar ook op minder voor de hand liggende plaatsen.

Verder gaan de resultaten ook niet verloren: zij worden gebundeld tot artikelen die aan de verzoekende instanties worden uitgereikt en die kunnen worden gepubliceerd. Zo kunnen alle geïnteresseerden in planten hier kennis van nemen.

Daarom maak ik graag van de gelegenheid gebruik om er weer eens op te wijzen waar die publicaties in de Kennisbank op onze website te vinden en te downloaden zijn: <https://leiden.knnv.nl/publicaties/>!

Jan Westgeest

Van de voorzitters

Van de voorzitter KNNV

Ik houd het kort dit keer. Laat ik maar eerlijk toegeven: gebrek aan inspiratie. Ik heb altijd al bewondering gehad voor mensen die keer op keer hele verhalen weten te schrijven die nog het lezen waard zijn ook. Het jaar zit er al weer bijna op en winterse kou is eindelijk voelbaar.

Ik kreeg net de jaarverslagen van verschillende werkgroepen onder ogen en dan blijkt dat ook 2025 weer een jaar was vol van activiteiten. Lees zelf maar, iets verderop in dit Bladgroen. Ik ga er met een gerust hart vanuit dat we in 2026 weer net zo actief zullen zijn als in het afgelopen jaar.

Volgend jaar bestaat de landelijke KNNV 125 jaar en dat gaat uitgebreid gevierd worden. Met bijeenkomsten, excursies, publiekacties, een bioblitz en nog veel meer. Veel van die activiteiten zijn voor alle KNNV-leden toegankelijk, vaak is meedoen en meewerken onmisbaar. Slechts enkele onderdelen zijn alleen voor bestuurders of zelfs voorzitters, meestal omdat er dan ook of vooral vergaderd wordt. Jullie zullen tijdig geïnformeerd worden over alle activiteiten. Dat doen we via de mail en onze website. De eerste activiteit, voor alle leden toegankelijk, is een lezingenmiddag met afsluitende borrel in Utrecht op 6 februari. Als het goed is hebben jullie de uitnodiging hiervoor al per mail ontvangen. Het kan zeker ook geen kwaad om de website van de landelijke KNNV in de gaten te houden: <https://knnv.nl/> Een jaartje later zijn we zelf aan de beurt. KNNV afdeling Leiden is in 1902 opgericht en in 2027 worden wij dus ook 125 jaar oud. Goede ideeën om dat te vieren zijn van harte welkom.

Rest mij nog jullie een heel goed, gezond en natuurrijk jaar toe te wensen.

Leo Jalink

Van de voorzitter IVN

'*Mr. Vrolijk, commissaris van de koningin van deze provincie, opende gisteravond de expositie van het Instituut van Natuurbeschermingseducatie in de Waag.*' Zo lees ik in het Leidsch Dagblad van 1 april 1977. De expositie heette *Leiden en zijn natuur* en was het begin van onze Leidse IVN-afdeling. Voor het landelijke IVN betekende de oprichting tevens het bereiken van een mijlpaal, want de Leidse afdeling maakte zo de honderd vol. Op de tentoonstelling, lees ik, zijn vele verenigingen en instellingen aanwezig die iets met natuurbescherming en milieu te maken hebben. In de stands werd informatie gegeven over de mooie plekjes in Leiden en naaste omgeving. Een natuur, die volgens de kersverse IVN-afdelingsvoorzitter La Haye, nog erg rijk is, maar op tal van plaatsen wordt bedreigd. De tentoonstelling gaf niet alleen een goed beeld van de activiteiten van IVN, maar ook die van de Leidse Bijenhoudersvereniging, de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en de werkgroep "Fiets". Op dat moment telde het landelijke IVN ruim 7000 leden. Nu zijn het ruim 30.000 leden en 160 vrijwilligersafdelingen in heel Nederland die van alles organiseren: campagnes, cursussen en vele natuuractiviteiten. De toenmalige voorzitter van het Landelijke IVN deelde bij de oprichting in 1977 trots mee dat de drieduizendste natuurgids van IVN het diploma binnenkort zou ontvangen. Een van de gidsen was Frits van de Sluis. Nog datzelfde jaar gaat hij als eerste Leidse schoolbioloog aan het werk. Belangrijk doel, vond hij, is om kinderen de milieuproblemen te laten begrijpen. Hij vond bovendien dat het aantal schooltuinen in Leiden wel kon worden uitgebreid.

In de zomermaanden van 1977 organiseerde de afdeling diverse natuurbeschermingswerkkampen. De deelnemers houden zich

bezig met het "rooien van houtopslag en heidegebieden en het bewerken van blauwgraslanden in moerasgebieden", zo wordt geschreven op 23 juni 1977. In de avond worden lezingen en discussies gehouden. Elk kamp duurde vijf dagen en de kosten waren vijftien gulden! Het jaar 1977 was een enorm druk jaar met vele wandeling en cursussen. Zo lees ik in de krant van 2 juni: "de nijvere afdeling Leiden van het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (door luie mensen wel eens IVN genoemd) heeft weer een wandeling op touw gezet, dit maal bij het Huys te Warmont". En nijver zijn we tot op vandaag gebleven.

Het is op 1 april 2027 precies vijftig geleden dat we aan de slag gingen en we hebben dus een jaar om de viering van de oprichting van onze afdeling voor te bereiden. Een jubileumcommissie zal zich gaan buigen over de wijze van viering. En natuurlijk zullen we dat vieren met onze vrienden van de KNNV. Ons grote broertje, of beter gezegd onze grootvader, want de afdeling

Leiden van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging is immers opgericht op 29 november 1902 en zal dus in 2027 ook een jubileum vieren: 125 jaar!

Dat zal ik niet meemaken als voorzitter van de afdeling. Mijn twee bestuurstermijnen lopen binnenkort af. Ik sluit een achtjarige periode af met voldoening en heel veel meer natuurkennis. Een bijzondere tijd, die begon met een snuffelstage in het bestuur gedurende mijn eigen NGO, en gevolgd werd door acht jaar gidsen en bestuurswerk. Ik heb ervan genoten en een diep geloof aan verwondering overgehouden. Ik zal het bestuurswerk aan anderen moeten overdragen, met het vertrouwen dat we nog jaren door kunnen gaan en verder kunnen groeien. Het jaar 2027 zal bijvoorbeeld ook het jaar zijn dat we weer een gidsopleiding zullen beginnen. Voor nieuwe gidsen die het voorbestaan en de vitaliteit van de afdeling zullen waarborgen.

Wietse Roodenburg

Programma werkgroepen KNNV

Vooraf

Op de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving: <https://leiden.knnv.nl/> worden de activiteiten van de werkgroepen steeds tot op de dag van plaatsvinden kenbaar gemaakt.

Algemene activiteit:

Zaterdag 18 april, 9:30–13 uur: Voorjaarseditie natuurexcursies naar het Landgoed en de Polders van Poelgeest.

Na de eerste zogenaamde *Algemene natuurexcursie 2026* in januari bezoeken we dit voorjaar voor de tweede keer het landgoed en de polders van Poelgeest (zie het afzonderlijke artikel over deze excursies op blz. 10). We hopen zoals gebruikelijk veel en gevarieerde waarnemingen in de natuur te kunnen doen.

Ga je mee? Houd dan de aankondigingen via de webpagina, de e-mail of de Natuurapp KNNV Leiden in de gaten. Van tevoren aanmelden is niet nodig. Leden van al onze werkgroepen en ook introducees zijn van harte welkom. Wie vragen hierover heeft, kan deze via e-mail voorleggen aan Stan van der Laan.

N.B. Aanmelden voor de Natuurapp KNNV Leiden kan ook eenvoudig met een berichtje of mailtje aan Stan van der Laan (stanvanderlaan@casema.nl).

Plantenwerkgroep

Algemeen

De activiteiten van de Plantenwerkgroep (PWG) staan open voor alle KNNV-leden, maar ook anderen kunnen ter kennismaking deelnemen. Doe gerust een keer mee of nodig een bekende uit om eens te komen kijken. Je bent van harte welkom.

De leden van de PWG denken en handelen actief mee bij de programmering. Gaandeweg nemen verschillende leden ook de uitvoering van activiteiten op zich, waardoor de werkgroep breder gedragen wordt. Zo heeft Koen de aansturing van het monitoren voor Dunea in de duinen overgedragen aan Jacqueline Henrot en Astrid Veerman. John van der Willik heeft een studieavond en een excursie georganiseerd en Hans van Dalen verrijkt onze bomenwandelingen.

Veel leden van de PWG draaien al lang mee en worden gaandeweg oude rotten. Een aantal ondervindt daarbij toenemende beperkingen, waardoor deelname moeilijker of zelfs onmogelijk

wordt. Heel jammer, want hun kennis, enthousiasme en gezelligheid missen we. Gelukkig is er ook een gedurige instroom van nieuwe leden. Dat biedt continuïteit en nieuwe input. De PWG weerspiegelt het echte leven!

De PWG-leden krijgen onregelmatig een nieuwsbrief met aanvullende informatie en allerhande nieuwtjes. Krijg je die nog niet en wil je hem ook ontvangen? Laat het weten (vanzoest@planet.nl) en je komt op de mail-lijst van de PWG. Wil je die niet langer ontvangen, geef dat ook door.

De studieavonden worden gehouden in het IJclubgebouw, Oegstgeesterweg 43, 2341 NZ Oegstgeest. Tegenover het gebouw aan de overzijde van de Oegstgeesterweg liggen sportterreinen met voldoende parkeergelegenheid. Maak daar gebruik van als je goed ter been bent.

Om deel te nemen aan een activiteit hoeft je je niet van tevoren

aan te melden, tenzij dit expliciet vermeld staat. Voor de buitenactiviteiten is het niettemin wel verstandig om dit te doen, en wel bij de coördinator, tenzij anders aangegeven. Dan ben je verzekerd van eventueel laatste nieuws over wijzigingen in tijd en plaats: vorig jaar is dat meermalen gebeurd, met name vanwege weersomstandigheden of een gewijzigd vertrekpunt.

Hybride basiscursus flora

Voor de tweede keer verzorgt onze PWG dit jaar in samenwerking met FLORON een basiscursus over de wilde flora. De cursus is intussen volledig volgeboekt. FLORON biedt in veertien digitale lessen de theorie (inclusief huiswerk); zie hierover ook: <https://www.floron.nl/floracursus>.

Wij zorgen voor de praktijk. Naast vier studieavonden om het determineren verder onder de knie te krijgen, gaan we ook naar buiten: we bezoeken nabijgelegen terreinen om ter plekke naar planten te kijken. Bij de buitenactiviteiten is er voldoende ruimte, zodat leden van de PWG aan kunnen sluiten. De activiteiten staan in de lijst hieronder vermeld.

Plantenmonitoring in de duinen voor Dunea

Dit jaar zal onze PWG voor de zevende maal sinds 2001 een monitorroute lopen in km-hok 84-464 (Grote Parkeerplaats), vanaf hotel Duinoord in Wassenaar.

De route die dit jaar vier maal wordt gevolgd, beslaat diverse biotopen zoals droog zand, noordhelling en natte duinvallei. Dat belooft de waarneming van veel bijzondere plantensoorten. Gaan we het aantal uit 2022 evenaren? Toen vonden we dertig aandachtsoorten. Meelopen bied je een unieke kans om zeldzame dijnsoorten te zien op niet openbaar toegankelijke plaatsen.

Aanmelding vooraf is verplicht vanwege de vergunning voor slechts een beperkte groep in het Dunea-gebied. Aanmelden bij Jacqueline, e-mail j2.henrot@gmail.com.

Poelgeest

In 2026 heeft het bestuur weer vier *Algemene Natuurexcursies* gepland, in ieder seizoen één (zie *Algemene activiteit* vorige pagina en artikel op blz. 10). Dit jaar is de keuze gevallen op buitenplaats en polders van Poelgeest in Oegstgeest. Afhankelijk van interesse en kennis van de deelnemers komen verschillende organismegroepen aan bod, zo veel als maar mogelijk is, dus ook de plantenwereld. Deze excursies vormen een uitstekende

entree tot de rijke natuur in deze uiteenlopende habitats.

Geplande activiteiten

Zondag 1 februari, 11–12:30 uur: Winterwandeling Rhijnhof.

Opnieuw een wandeling over Rhijnhof: vooral gericht op het herkennen van bomen aan hun knoppen. Weet je dat er negen soorten Quercus (eik) te vinden zijn? In het vorig winterseizoen hebben we op studieavonden goed knoppen gekeken, onder andere met een eenvoudige sleutel. Is er wat van blijven hangen? Neem je loop mee. Op verzoek kan de knoppensleutel je tevoren gemaïld worden.

Ongetwijfeld zien we ook al stinsenplanten als winterakoniet en (mogelijk verschillende?) sneeuwkllokjes.

Winterakoniet, *Eranthis hyemalis*

Donderdag 12 februari, 19:30-22 uur: studieavond stinsenplanten.

De eerste stinsenplanten zijn nu al een paar weken te bewonderen, maar het merendeel moet nog verschijnen. Leiden (en omgeving) is gezegend met fraaie terreinen met deze voorjaarsflora. We hebben over de jaren heen hier al diverse activiteiten aan gewijd. Vanavond frissen we onze kennis van deze lenteboden op, mogelijk ook met plantmateriaal. Koen van Zoest presenteert een breed spectrum en gaat nader in op onderling gelijkende soorten. Hij blikt ook kort terug op ons geslaagd project 'Stinsenplanten in Leidse bosplantsoenen' uit 2021; zie *Daucallium+ extra speciaal* (2022) op de afdelingssite (onder Kennisbank). Het lievelingsblauw van Koen is dat van de Oosterse sterhyacint.

foto: Bert Zaalberg

tekst: Koen van Zoest

Donderdag 12 maart, 19:30–22 uur: presentatie De Wereldhandel in Zaad.

Onder deze titel vertelt John van Ruiten, voormalig directeur van de kwaliteitsdienst Naktuinbouw in Roelofarendsveen, over actuele (en historische) ontwikkelingen in de zaaizaden- en plantmateriaalsector. Nederlandse bedrijven in diverse sectoren (als groenten, bloemen, bollen, fruit, aardappelen) zijn wereldspelers. Hij gaat in op aspecten met betrekking tot plantenveredeling, biotechnologie, eigendomsrechten op plantenrassen, plantgezondheid en plantkwaliteit. Certificeringsprogramma's en het uitvoeren van inspecties komen ook aan bod.

Wat ASML is voor de chipsector, is Naktuinbouw voor de land- en tuinbouw. Het belooft een zeer interessante avond te worden, en op maandag 11 mei mogen we zelfs komen kijken! Leden van andere KNNV-werkgroepen en IVN'ers zijn op deze avond van harte welkom.

Donderdag 16 april, 19:30–22 uur: studieavond determineren.

Inmiddels is het plantenseizoen volop aan de gang en er is in het wild weer voldoende plantenmateriaal te verzamelen om er met elkaar naar te kijken, en om daarbij onze vaardigheid te trainen in het op naam brengen, zodat we niet (louter) afhankelijk zijn van AI! Vanavond ligt de nadruk op de kruisbloemenfamilie, maar je kunt ook andere planten meenemen om op naam te (laten) brengen. Vergeet je loep en flora niet; je smartphone met identificatie-app mag ook mee!

Zaterdag 18 april, 9:30–13 uur: algemene voorjaarsexcursie Poelgeest.

Zie *Algemene activiteit* aan het begin van 'Programma werkgroepen KNNV'.

Boshycint, veel voorkomende stinsenplant op Oud Poelgeest

Donderdag 23 april, 19:30–22 uur: basiscursus, praktijk- en determineeravond.

Zie onder 'Algemeen' voor toelichting.

Zaterdag 25 april, 8:45–13 uur: monitoren in de duinen.

Zie boven. Verzamelen op de parkeerplaats tegenover Hotel Duinoord, Wassenaarseslag 26, Wassenaar. Aanmelden bij Jacqueline, e-mail j2.henrot@gmail.com.

Zondag 3 mei, 10–12 uur: excursie Heemtuin Leiderdorp.

Deze excursie is een buitenactiviteit van de basiscursus flora. Leden van werkgroep zijn van harte welkom om aan te sluiten. Een praktijkwandeling door deze prachtige heemtuin met uiteenlopende biotopen. Wat komen we zoal tegen en wat kennen we al? We letten speciaal op ruwbladigen en kruisbloemigen: die zijn in de lessen tenslotte al aan bod geweest. Determineren in het veld doen we nog niet, maar neem wel je loep en flora mee. Verzamelen op het parkeerterrein aan de Van Diepeningenlaan, tegenover Loevestein.

Maandag 11 mei, 9:45–12 uur: excursie Naktuinbouw, Roelofarendsveen.

Deze excursie is een (praktijk)vervolg op de studieavond van 12 maart. Naktuinbouw is een topinstituut en over de gehele wereld een begrip. We krijgen eenmalig de gelegenheid om dit zeer gerenommeerde bedrijf te bezoeken.

We beginnen met een kopje koffie of thee, waarbij Alfred Klaver een korte introductie zal geven over de missie, visie en strategie van Naktuinbouw. Hij zal vertellen over de taken en de werkzaamheden die worden gedaan. Daarna volgt een rondleiding door de kassen en de velden onder leiding van Judith en Evelien, die beiden werkzaam zijn op de afdeling Rassenonderzoek. Ze zullen dieper ingaan op Spaanse peper (*Capsicum annum*) en verschillende kleine siergewassen.

Ter voor bereiding kun je alvast kijken naar het filmpje in onderstaande link:

<https://www.naktuinbouw.nl/over-ons/de-organisatie>

Graag even vooraf laten weten aan Koen, e-mail vanzoest@planet.nl, of je meegaat. Dit in verband met carpoolen. Laat gelijk weten of je op eigen gelegenheid gaat, of dat je wil rijden of meerijden. Ook Naktuinbouw ontvangt van ons graag van tevoren een deelnemerslijst.

Adres van Naktuinbouw: Sotaweg 22, 2371 GD Roelofarendsveen
Leden van andere KNNV-werkgroepen en IVN'ers zijn van harte welkom.

Dinsdag 12 mei, 19:30–22 uur: basiscursus, praktijk- en determineeravond.

Zie onder 'Algemeen' voor toelichting.

Zondag 17 mei, 9:30–11 uur: Grassenexcursie Wassenaar-seweg Leiden.

De grassen en schijngassen blijven voor veel floristen lastig. Het enige wat echt helpt is herhaald het veld ingaan om daar een beeld op te bouwen van de verschillende verschijningsvormen van eenzelfde soort. Zo ziet bijvoorbeeld een jonge witbol er anders uit dan een volop bloeiend exemplaar. We kijken vooral naar de algemeen voorkomende soorten; die zijn hier voldoende te vinden. Neem je loep mee.

Verzamelen bij de oprit naar PI-school De Brug, Wassenaarseweg 499, 2333 AL Leiden.

Vrijdag 22 mei, 9–17 uur: dagexcursie Bloemplant, Brakel.

In augustus 2025 beleefden we een geweldige dag in deze waard aan de Waal. Direct al ontstond het idee er terug te keren op een moment dat de graslanden op hun mooist zijn. En volgens rivierenflora-expert Kees Groen ook nog eens behorend bij de mooiste in hun soort. Die bijzondere plantengroei willen we met eigen ogen gaan bekijken.

Het is een dagexcursie. Ter plekke is er geen horeca. Neem dus je eigen eten en drinken mee. En houd er rekening mee dat bepaalde stukken slikkerig kunnen zijn en dat er teken in het gebied voorkomen.

In verband met carpoolen is aanmelding verplicht, uiterlijk zondag 17 mei: vanzoest@planet.nl; met vermelding of je wilt meerijden of wilt rijden.

Vrijdag 29 mei, 8:45–14 uur: monitoren in de duinen.

Zie boven. Verzamelen op de parkeerplaats tegenover Hotel Duinoord, Wassenaarseslag 26, Wassenaar. Aanmelden bij Jacqueline, e-mail j2.henrot@gmail.com.

Enkele data om alvast in je agenda te zetten. Meer data en toelichting in Bladgroen van mei 2026 en op de site van onze afdeling.

Zondag 7 juni, 9–12 uur: excursie Nieuwe Wetering.

Donderdag 11 juni, 19:30–22 uur: basiscursus, praktijk- en determineeravond.

Zaterdag 20 juni, 10–15 uur: duinexcursie Berkheide, Katwijk.

Vrijdag 26 juni, 8:45–14 uur: monitoren in de duinen.

Donderdag 2 juli, 19:30–22 uur: basiscursus, praktijk- en determineeravond.

Zaterdag 4 juli, 9:30–13 uur: algemene zomereexcursie Poelgeest.

Woensdag 15 juli, 11–14 uur: excursie waterplanten.

Zaterdag 8 augustus, 8:45–14 uur: monitoren in de duinen.

Koen van Zoest

Vogelwerkgroep

Algemeen

De activiteiten van de *Vogelwerkgroep (VWG)* staan open voor alle KNNV-leden, dus niet alleen voor leden van de werkgroep, maar bij limitering van het aantal deelnemers (bij excursies meestal maximaal zestien) krijgen werkgroepleden (momenteel ruim zeventig) voorrang bij de plaatsing.

Voor ieder geldt: wil je eens een half jaar op de mailinglijst staan van en kennismaken met de VWG KNNV, neem dan contact op met de coördinator.

Om te voorkomen dat excursies lang tevoren zijn volgeboekt, kan aanmelden voor excursies pas nadat de voorafgaande excursie heeft plaats gevonden en meestal uiterlijk tot donderdag 20 uur, voorafgaande aan een excursie. In afwijkende situaties wordt dat per mail aan de leden doorgegeven. Afhankelijk van de tijd van het jaar, het type en de bestemming van de excursie is de vertrektijd 7, 8 of 9 uur.

Enkele keren per jaar is er een bijeenkomst voor de leden. Deze bijeenkomst kan een studieavond over een interessant onderwerp zijn, een fotopresentatie van een vogelreis of ook een ander doel hebben, namelijk om het programma voor het nieuwe jaar te bepalen. Ideeën voor het programma zijn uiteraard altijd van harte welkom.

In 2020 heeft de VWG haar activiteiten uitgebreid met een enthousiaste *Nestkastenwerkgroep*. Voor ideeën en/of meedoen: neem contact op met Stan van der Laan, stanvanderlaan@case-ma.nl.

Sinds 2019 wordt, voorafgaand aan de tuinvogeltelling van Vogelbescherming die eind januari plaatsvindt, een *Minicursus Tuinvogels Herkennen* gegeven voor beginnende vogelaars die aan die telling mee willen doen. De cursus bestaat uit één avond theorie en één ochtend excursie. Contact via Reinier de Man, reinier.deman@telfort.nl.

Wij hopen gezamenlijk te kunnen genieten van de prachtige gebieden die ons land rijk is en ons daar te laten verrassen door de vogels. In de groep is een ruime belangstelling aanwezig voor alle aspecten van de natuur, zodat wij ons niet alleen richten op het vogelen, maar op alles wat leeft en groeit. Daarom streven

(advertentie)

DE BESTE VERREKIJKER?

Daar hebben we aardig kijk op!
Kom eens langs zodat we samen
kunnen kijken en vergelijken.

Meer informatie? kijk op
www.vanderwieloptiek.nl

VAN DER WIEL
OPTIEK

Nieuwe Rijn 62 2312 JH Leiden | 071 512 4108 | info@vanderwieloptiek.nl | www.vanderwieloptiek.nl

wij ernaar met elkaar de blik breed te houden, maar uiteraard met het accent op de vogels. Wij verwelkomen dan ook eenieder die deze instelling kan delen.

Voor excursies, let op:

- Geef s.v.p. steeds ook door of je een auto tot je beschikking hebt, en ook hoeveel plaatsen je beschikbaar hebt.
- Ieder wordt verzocht om de avond vóór de excursie zijn e-mail te raadplegen. Mochten er belangrijke mededelingen zijn, dan worden die op dat moment nog doorgegeven.
- Adres zwembad De Vliet: Voorschoterweg 6, 2324 NE Leiden.

Coördinator: Anke Burgers, burgersaa23@gmail.com

Programma

Zaterdag 31 jan: Wintergasten in de Kwade Hoek. Vertrek 7:30 uur zwembad De Vliet.

De tweede excursie van 2026 belooft meteen een mooie te worden! Ieder jaar komen in de winter bijzonder fraaie vogels vanuit het hoge noorden naar Nederland. Op 10 januari proberen we deze wintergasten te verschalken in de Kwade Hoek op Goeree-Overflakkee. Dit is een prachtig buitendijks natuurgebied met duinenrijen en kreken. Op de slikken verzamelen zich grote groepen steltlopers, zoals kluut, wulp, grutto, tureluur en plevier. Op het water maken we, onder leiding van Erik en Jaco, kans op eider, zwarte zee-eend, middelste zaagbek en roodkeelduiker. Een enkele keer wordt er een velduil gezien boven de Kwade Hoek. En wie weet scoren we de Little Big Five van de kwelder: sneeuwgorz, ijsgorz, oeverpieper, strandleeuwerik en frater!

Aanmelden uiterlijk do 29 jan. 20 uur bij j67vr@icloud.com, tel. 06-22.35.91.48.

Sneeuwgorzen

Zaterdag 21 februari: excursie Kaapse Bossen. Vertrek 8 uur, zwembad De Vliet.

Vandaag maken we onder leiding van Arthur en Stan een prachtige wandeling van vijf kilometer in de Kaapse Bossen bij Doorn, door lanen, over bospaadjes. Je komt niet alleen vogels, paddenstoelen en planten tegen, maar ook mysterieuze objecten, zoals de stenen tafel en de Doornse kei. De Kaapse Bossen liggen in Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, dat zich uitstrekt van Driebergen tot Rhenen.

Na afloop rijden we naar het Koetshuis bij Beerschoten en verpozen daar samen even onder het genot van iets warmes. Daarna beslissen we met elkaar of we nog even het landgoed Beerschoten op gaan voor een wandeling van ongeveer drie kilometer. De paden zijn goed begaanbaar.

Let op: afhankelijk van de vogelrijkdom wordt mogelijk uitgeweken naar Heidestein.

Aanmelden uiterlijk do 19 febr. 20 uur bij artstaaal@gmail.com, tel. 06-34.34.40.26.

Dinsdag 24 febr: brainstormen jaarprogramma eind 2026 tot midden 2027.

Aanvang 20 uur. In kleine kring zal het programma voor het komende jaar vastgesteld worden. Heb je leuke ideeën, geef die dan s.v.p. uiterlijk zo 22 febr even door aan Anke Burgers, amm.burgers@gmail.com.

Zaterdag 21 maart: Leersumse Veld. Vertrek 8 uur, zwembad De Vliet.

Dit deel van de Utrechtse Heuvelrug is zeer afwisselend, met naaldbomen, oude loofbomen, heide en vennen. In deze tijd van het jaar is er een zeer goede kans op het zien van bijzondere soorten, zoals zwarte specht, klapekster, goudvink, kruisbek, raaf, keep, kuifmees en zwarte mees. Onder leiding van Arthur en Marcel Duiven gaan we op zoek naar deze grote namen.

Aanmelden uiterlijk do. 19 maart 20 uur bij Arthur Staal, artstaaal@gmail.com, tel. 06-34.34.40.26.

Raaf (wigvormige staart)

Zondag 12 april: Tienhoven bij Utrecht. Vertrek 8 uur, zwembad De Vliet.

Onder leiding van Theo bezoeken we twee gebiedjes bij Tienhoven: het Bert Bospad en de Bethunepolder. Het prachtige Bert Bospad voert je dwars door de zompige Westbroekse Zodden, een bijzonder, waterrijk gebied. Je loopt dwars door het veenland, langs weide, open water, rietvelden, trilveen en moerasbos. Een paradijs voor water-, moeras- en weidevogels als ook voor roofvogels zoals bruine kiekendief en soms de rode wouw. Ook de Bethunepolder is een fraai veenweidegebied, waar je purperreiger, snor, sprinkhaanzanger, wulp en diverse steltlopers kan treffen.

Aanmelden uiterlijk do. 9 april 20 uur bij Theo Bijvoet, th.bijvoet@ziggo.nl, tel. 06-15.03.82,22.

Zondag 19 april: Groene Jonker en Ruygeborg. Vertrek 7 uur, zwembad De Vliet.

Half april naar de Groene Jonker, dat kan maar één ding betekenen: de rietvogels zijn weer terug! We gaan in de rietkragen op zoek naar kleine karekiet, rietzanger, snor, rietgors en niet te vergeten blauwborst.

Met de scoop speuren we over de grote plas naar eenden en ganzen, en naar de schitterende geoorde futen! De lucht houden we in de gaten voor veldleeuweriken en kiekendieven. Als de tijd het toelaat zullen we ook het nabijgelegen gebied Ruygeborg aandoen. Hier kunnen we de rietvogels die we in de Groene Jonker hebben gemist alsnog inkoppen en hebben goede kans op bijvoorbeeld zwarte- en groenpootruiters en roerdomp.

Aanmelden uiterlijk do. 16 april bij Jaco van Rijn, j67vr@icloud.com, tel. 06-22.35.91.48.

Geoorde futen paar

Dinsdagavond 28 april: Nachtegalen in de Ganzenhoek. Verzamelen tussen 18:45 en 19 uur op de P tegenover Hotel Duinoord, Wassenaarseslag, Wassenaar.

Inmiddels vaste prik om eind april of begin mei onder leiding van

Stan in de duinen van de Ganzenhoek een bezoek te brengen aan de nachtegalen. Maar het blijft bijzonder. Rond deze tijd van het jaar sloven de mannetjes zich flink uit in de hoop een vrouwtje naar hun bijzondere plek te lokken. We maken een wandeling van ongeveer drie kilometer door de duinen waar we naast nachtegalen ook kans maken op andere zangvogels als zanglijster, braamsluiper, grasmus, kneu en wie weet welke nog meer.

Reserveavond: zaterdag 2 mei

Aanmelden uiterlijk vr. 24 april 20 uur, bij stanvanderlaan@casema.nl, tel. 06-10.72.01.30.

Zaterdag 9 mei: Goeree Overflakkee. Vertrek 7:30 uur, zwembad De Vliet.

Goeree heeft diverse gevarieerde vogelplekken en zeker in mei is er veel te beleven. Onder leiding van Stan gaan we vogelen langs de dijk bij Markenje (zaagbek, kleine strandloper, kanoet) en Koudenhoek (diverse weidevogels) en maken we twee wandelingen: een korte wandeling bij Volgerland (rietzanger, tureluur) en een wat langere bij de Slikken van Flakkee (groenpootruiter, waterral, tuinfluiter).

Jonge zeearend

Aanmelden uiterlijk do. 7 mei 20 uur bij Stan van der Laan, stanvanderlaan@casema.nl, tel. 06-10.72.01.30.

29 mei-1 juni: Weekend Limburg

Dit weekend is volgeboekt.

Informatie en aanmelding voor reservelijst bij Marco Witte, mcwitte@xs4all.nl, tel. 06-51.80.16.20.

En alvast voor in de agenda:

Zaterdag 27 juni: Zouweboezem. Vertrek 7 uur, zwembad De Vliet.

Anke Burgers

Werkgroep mossen en lichenen *Hollands Duin*

Vorbereiding

Om mee te kunnen komen is het nuttig als je je alvast de basis-kennis eigen maakt. Daar kun je het volgende voor doen:

- Bestudeer op BLWG.nl de hoofdstukken Mossen en Korstmossen.
- Schaf een goede loep aan die minstens tien maal vergroot, bij voorkeur met een lampje erin.
- Je kunt met de aanschaf van een stereo- en een doorlicht-microscoop wachten tot je hebt beslist of je verder gaat met mossen en lichenen (voorheen korstmossen). Op de studieavonden kun je de apparatuur bekijken.
- Ook met de aanschaf van boeken kun je eventueel wachten tot je op een studie-avond onze boeken hebt ingezien.

Planning activiteiten

- Studieavonden* op 10 maart 2026 en 12 mei 2026.
- Excursies** op 11 februari 2026 en 8 april 2026.
- Zomerreces juni t/m augustus 2026

* 20:00 – 22:00 u in Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20, 2201 SX Noordwijk

** excursiegebieden kiezen we op de voorafgaande studieavond.

Aanmelden

- Aanmelden per e-mail bij KNNVLeiden5@gmail.com.
- Aanmelden in de zeven dagen voorafgaande aan een activiteit (studieavond of excursie) tot uiterlijk 12:00 uur op de dag voorafgaand aan de activiteit.
- Na aanmelding ontvang je informatie over plaats en begintijd.

Jeannette Teunissen

Paddenstoelenwerkgroep

De Paddenstoelenwerkgroep organiseert excursies en inventariseert natuurgebieden en parken in Leiden en omgeving.

De excursies worden - zodra ze gepland zijn - aangekondigd via de website <https://leiden.knnv.nl/> en via de aankondigingsmailtjes.

Houd als belangstellende dus ook de website in de gaten.

Prachtfranjezwam (foto: Eke van Batenburg)

Leo Jalink (e-mail: leo.jalink@naturalis.nl)

Algemene natuurexcursies 2026

Landgoed en Polders Poelgeest

Achterzijde van het kasteel zoals het rond 1640 is opgebouwd (de torens stammen uit de 19e eeuw).

In 2026 hebben wij als KNNV weer vier algemene natuurexcursies gepland, in ieder seizoen één. Dit jaar is de keuze gevallen op het landgoed en de polders van Poelgeest in Oegstgeest.

We maken een gevarieerde rondwandeling van een kleine vijf kilometer, die begint bij het kasteel en die ons via het landgoed-bos langs de polders Poelgeest en de Veerpolder voert. Een prachtige plek met veel afwisseling in biotopen, zodat we op onze route verzekerd zijn van veel afwisseling in de soortgroepen die we er zeker tegen gaan komen.

Keer op keer zijn we behoorlijk overdonderd door de verscheidenheid aan soortgroepen die we zo maar tegenkwamen. Het was verder een verrassing te ontdekken welke kennis er aanwezig was. Ook keken we telkens terug op een mooie ochtend op een prachtige plek en werd er van alles geleerd en ontdekt in en over de natuur.

Het is erg interessant om een paar keer dezelfde wandeling te maken in verschillende seizoenen en te zien hoe de natuur op een plek als deze meegaat met de seizoenen. En niet te vergeten:

er worden tijdens deze excursies veel natuurfoto's gemaakt. De tips over hoe dat nog mooier, handiger en beter kan, vliegen over en weer.

Algemene natuurexcursies 2026 Landgoed en Polders Poelgeest:

- Wintereditie op zaterdag 10 januari, 9:30–13 uur;
- Voorjaarseditie op zaterdag 18 april, 9:30–13 uur;
- Zomereditie op zaterdag 4 juli, 9:30–13 uur;
- Herfsteditie op zaterdag 31 oktober, 9:30–13 uur.

We verzamelen telkens vanaf 9:15 uur bij de fietsenstalling op het landgoed, direct naast het restaurant Oud Poelgeest.

Ga je ook een keer mee? Houd dan de aankondigingen via de webpagina, de e-mail of de Natuurapp KNNV Leiden in de gaten. Van tevoren aanmelden is niet nodig. Leden van al onze werkgroepen en ook introducees zijn van harte welkom.

N.B. Aanmelden voor de Natuurapp KNNV Leiden kan eenvoudig met een berichtje (06-10.72.01.30) of miltje aan stanvanderlaan@casema.nl

Stan van der Laan

Jaarverslagen 2025 KNNV-afdeling Leiden e.o.

t.b.v. Algemene Ledenvergadering in maart 2026

Jaarverslag 2025 Vogelwerkgroep Anke Burgers

Het excursiejaar 2025 werd wederom afgetrapt met de klassieke winterexcursie richting Zeeland. Deze keer reden wij weer de westroute, via de Brouwersdam naar Plan Tureluur.

Daarna volgde een goed voorjaar, een mooie zomer, maar een nat najaar. Toch konden ook in het najaar bijna al onze excursies doorgaan doordat ze steeds net op een droge dag vielen: van de in totaal zeventien geplande excursies gingen er zestien door. Daarnaast werd er half mei in de Gelderse Poort nog een lang weekeinde door Johan Veenbaas georganiseerd.

Ook hebben wij samen met IVN op een novemberavond genoten van een leuke presentatie van Toine Andernach: *Vogelnamen en vogelaarsjargon*. Aan het eind kon via een originele quiz nog een boek gewonnen worden.

Het coördinatorschap lag het gehele jaar in handen van Anke. Maar naast haar zijn nog veel andere leden actief.

Net als vorig jaar heeft ook dit jaar een groep vogelaars uit ons midden het leiderschap tijdens een excursie op zich genomen. Te weten, alfabetische: Arthur, Erik, Jaco, Marco, Stan en Theo. Frank en Ad zouden daar ook aan bijdragen, maar beiden moesten helaas afhaken vanwege ziekte.

Daarnaast waren dit jaar voor excursies nog andere leden actief, zoals Marianne, Lex en Andrien. Zij organiseerden ieder een extra excursie, waardoor er genoeg excursie-aanbod was om iedereen aan zijn/haar trekken te laten komen.

Daarnaast heeft naast Reinier inmiddels ook Marcel zich beschikbaar gesteld om in drukke tijden af en toe de lay-out van verslagen van Anke over te nemen. Een verslag schrijven of het bijhouden van de waarnemingen wordt overigens steeds, om de beurt, door een van de leden gedaan. Ook dragen veel leden met mooie foto's bij aan de verslagen.

Ten slotte was ook dit jaar Andrien bereid om te helpen met de horeca tijdens de presentatie-avond.

Verder is de Nestkastenwerkgroep onder leiding van Stan goed bezig geweest: de mezen- en mussennestkasten die in een eerder jaar verspreid in Leiden waren opgehangen, werden wederom geïnventariseerd en schoongemaakt.

Ook de minicursus *Tuinvogels herkennen* onder leiding van Reinier en Stan werd weer gegeven in de vorm van een avond theorie en een ochtendexcursie.

Gedurende het hele jaar waren de leden van de VWG actief in onze twee appgroepen, om vogelfoto's en ervaringen dicht bij huis of verder weg uit te wisselen. Inmiddels zijn beide Whats-App-groepen opgeheven en overgegaan in één Signal-Appgroep.

Ten slotte: niet als werkgroep maar wel individueel zijn veel leden betrokken bij inventarisaties, presentaties, vogelcursussen, vogelbescherming, enzovoort. Via een totaaloverzicht, dat elk jaar in november of december door Anke wordt geüpdatet en in de VWG wordt verspreid, kan ieder lid op de hoogte blijven van elkaars individuele activiteiten. Kortom: de VWG is een bruisende en gezellige groep vogelaars!

Het aantal leden is ook dit jaar weer toegenomen, en wel met drie tot 72. Een lid is overleden en vier leden zijn er bij gekomen.

Jaarverslag 2025 Plantenwerkgroep (PWG) Koen van Zoest (tekst en foto's)

De Plantenwerkgroep (PWG) is een levendige en actieve groep, die ook in 2025 een grote variatie aan activiteiten ontplooid. In totaal 32 keer hebben we ons binnen of buiten met de plantenwereld beziggehouden.

- Achtmaal was er in het IJclubgebouw aan de Oegstgeesterweg een studieavond.

Vijf daarvan gevuld met zelfactiviteit vanwege het determineren van bomen aan de hand van knoppen of van soorten binnen de kruisbloemen-, lipbloemen- of composietenfamilie. Op drie avonden genoten we van prachtige presentaties over de Leiderdorpse heemtuin, over de wonderde wereld van plantengallen en over planten in het rivierengebied.

- Enkele excursies sloten aan op een studieavond: zo zochten we de gedetermineerde bomen ter plekke in die heemtuin en zwierven we over de Bloemplaat bij Brakel, genietend van de rijkdom aan planten met juweeltjes als weidekervel en karwijvarkenskervel. We gaan ernaar terug (zie Programma op blz. 6). Bij de excursie naar het markante duingebied van Wijk aan Zee liet hondskruid helaas verstek liet gaan: een te droog voorjaar. Voor de vierde maal in vijftien jaar bezochten we de Heemtuinen in Amstelveen - dat verveelt nooit - en dichterbij huis gingen we naar buitenplaats Berbice met zijn massale krokusgroei (foto)

en de Oostvlietpolder waar we groot nimfkruid zagen. Specifiek op bomen lettend wandelden we ook nog op begraafplaats Rhijnhof en door het Rembrandtpark, onderdeel van het Leidse Singelpark.

- Systematisch vastleggen van onze waarneming deden we ook dit jaar weer. Eenmaal sloten we aan bij Loes Mellink voor Het Nieuwe Strepen in kilometerhok Roomburg. Individueel werk waren de inventarisaties van de oever- en waterplanten in de Oostvlietpolder en van de groeiplaatsen in de Leidse binnenstad van Wolfskers, kwetsbaar botanisch erfgoed: 'slechts' vijf plekken met tezamen elf exemplaren!

Viermaal liepen we de monitorronde in Winning 3/Zwarte Pan in Berkheide, waar we maar liefst 28 aandachtsoorten vonden, waaronder gelukkig ook weer 'onze' groenknolorchis (foto). En vijfmaal inventariseerden we in de avond een deel van de faunapassage bij knooppunt Ommedijk bij Wassenaar; doel was het hervinden van slijkgroen, maar dat is niet gelukt.

Het verslag van deze inventarisatie is te vinden onder Kennisbank op de afdelingswebsite (<https://leiden.knnv.nl/publicaties/>).

- Ook in de avond maakten we viermaal een wandeling door steeds een andere Leidse wijk, specifiek kijkend naar stadsplanten (foto).

Regelmatig keken buurtbewoners daarna met andere ogen naar hun eigen omgeving! En dat gebeurde ook tijdens onze inmiddels twee traditionele eindejaarsplantenjachten: we speuren dan in de laatste week van het jaar naar nog bloeiende wilde of verwilderde planten, met als afsluiting een nazit bij een warm drankje.

De activiteiten van de PWG worden over het algemeen goed bezocht. Het aantal deelnemers varieerde van twee tot twintig, met een gemiddelde van negen.

Onze kennis van de flora is in 2025 verbreed en verdiept, maar verwondering, beleving en sociale interactie waren minstens even belangrijk. Iedere deelnemer zal eigen herinneringen bewaren, die verder stimuleren maar ook diepe voldoening bieden. Ook dit jaar hebben zich nieuwe leden bij de PWG gemeld. Vers bloed zorgt voor dynamiek en continuïteit. We kijken met optimisme naar 2026 uit.

Jaarverslag 2025 Werkgroep mossen en lichenen *Hollands Duin* en plan 2026 **Jeannette Teunissen** (tekst en foto)

Al geruime tijd kijken we niet alleen naar mossen, maar gaat onze belangstelling ook uit naar lichenen (korstmossen). Dat is nu ook in de naam van de werkgroep zichtbaar: Werkgroep mossen en lichenen *Hollands Duin*.

In 2025 hielden we vier studieavonden, zoals gebruikelijk in het Jan Verweij Natuurcentrum in Noordwijk, met het zeer gewaardeerde gastheerschap van Jelle van Dijk. Veel mossen gingen onder onze stereo- en doorlichtmicroscopen, waaronder Kalksmandmos, Duinsnavelmos, Zomersponsvorkje, Bosschoffelmos en Nerflevermos, ingebracht door Jelle.

We hielden vier excursies, en wel in De Haeck (met o.a. Moeragaffeltandmos, Glanzend maanmos, fertiel Elzenmos, Aspergekors), in De Ganzenhoek (met o.a. Rieverschriftmos, Runenkors), in het landgoed van Huys te Warmont (geen bijzondere mossen, wel veel paddenstoelen) en als afsluiting van dit jaar in de Amsterdamse Waterleidingduinen (o.a. Riempjesmos (foto),

Dwergwratjesmos), waar ook zwammen – o.a. Pruikzwam en Beukenkorrelkopje op Zomereik (!) en enkele myxomyceten – onze aandacht trokken.

Plan 2026:

- vier studieavonden, in principe de tweede dinsdag van de maanden januari, maart, september en november,
- vier excursies, in principe de tweede woensdag van de maanden februari, april, oktober en december.

Jaarverslag 2025 Paddenstoelenwerkgroep

Leo Jalink (foto's behalve de laatste: Eke van Batenburg)

Deze herfst hebben Eke en ik de Paddenstoelenwerkgroep iets anders aangepakt. Eerder werden excursies kort van tevoren aangekondigd als er voldoende paddenstoelen te vinden waren. Nu hebben we de data van vier excursies van tevoren vastgelegd. Het te bezoeken gebied werd telkens wel nog kort van tevoren bepaald. Verder hebben we ook een maximum aantal van vijftien deelnemers ingevoerd en aanmelden verplicht gesteld. Dat heeft goed gewerkt.

Alle vier de excursies waren helemaal vol, met vijftien deelnemers dus. Bij een van de excursie moesten we maar liefst dertien mensen afwijzen (er waren 28 aanmeldingen).

De eerste excursie was op woensdag 24 september naar De Horsten. We gingen het gebied in vanaf de Papeweg en vonden 110 soorten. Daaronder waren leuke soorten als Netstellige heksenboleet (foto), Fijnschubbighe boleet, Roodnetboleet, Dadel-

franjehoed en Pagemantel (een gordijnzwam). Alle genoemde soorten staan op de rode lijst.

De tweede excursie was op woensdag 15 oktober naar Huys te Warmont. We vonden 95 soorten en geen enkele daarvan staat op de rode lijst. Het ging om algemene tot vrij algemene soorten. Het vermelden waard zijn Spikkelplooiarasolzwam en Okerknolcollybia. Die laatste soort is heel klein en groeit op verrottende andere (grote) paddenstoelen. Aan de steelbasis zit een geel knolletje, vandaar de naam.

De derde excursie was op woensdag 12 november en ging naar het zuidelijk deel van de Coepelduynen bij Katwijk. We vonden 75 soorten en daarvan staan er maar liefst 19 op de Rode lijst (vier in categorie bedreigd). Onze lijst bevatte heel bijzondere soorten, zoals Duinvlekplaat, Duinmatkopje, Wortelende kruidenmycena (foto), Gladsporig taaisteeltje en Meelgeursatijnzwam.

Verder vonden we zowel Brede als Gewone ruige aardtong en ook de Roetkleurige schijntrechterzwam, een echte wintersoort, werd al gespot.

De laatste excursie was op woensdag 3 december, wederom naar De Horsten, maar nu via de ingang Horst en Voordelaan. Eigenlijk had ik niet veel paddenstoelen meer verwacht, maar onze lijst telt uiteindelijk

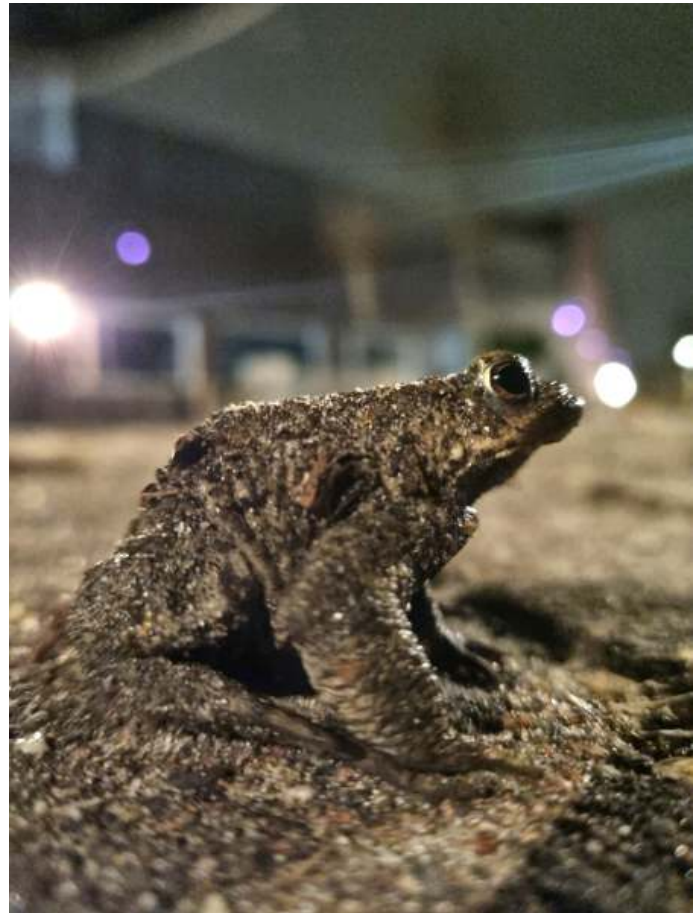
90 soorten. Zes soorten staan op de rode lijst, waarvan drie in de categorie bedreigd. Een heel leuke vondst was de Strogele knotszwam, een soort met een vrij saaie bleek gele buitenkant

(foto), maar als je hem doorsnijdt blijkt hij van binnen intens geel. Bij andere soorten is de binnenkant juist bleker dan de buitenkant. Het Doolhofelfenbankje was ook een leuke vondst. Verder kreeg ik in het veld nog iets in mijn handen gedrukt dat op een verteerd eikeltje of een verteerde grote insectenpop leek. Groot was de verrassing toen ik hem thuis doorsneed. Het bleek de Gewone inkttruffel te zijn, een heel sterk ruikende soort die verwant is aan inktzwammen (foto onder).

In het voorjaar gaan Eke en ik weer enkele excursies plannen, de data worden te zijner tijd aangekondigd op de website en via email aan de leden van de Paddenstoelenwerkgroep.

Jaarverslag 2025 Paddenpatrouille Sander Pronk

Patrouille: meer vrijwilligers maar minder amfibieën

Van half februari tot half april 2025 hebben ruim honderd vrijwilligers op maar liefst elf locaties amfibieën overgezet en geteld. Dit jaar hebben we met nog meer vrijwillige inzet en een extra traject een hoger absoluut aantal dieren weten over te zetten: 4112 tegenover 3292. Gecorrigeerd voor de extra inzet was het echter een behoorlijk slecht jaar voor de amfibieën in vergelijking met de afgelopen jaren. Op de trajecten die we al meerdere jaren controleren, staan de populaties onder druk. Hiermee volgen we de landelijke trend.

Het Stadspolderpad liet dit jaar gelukkig wel herstel zien van het aantal padden, ondanks ongunstige lokale ontwikkelingen qua nieuwbouw en groenbeheer rondom het traject.

De verdeling van de patrouilletrajecten is met de nieuwe trajecten in de Stevenshof en aan de Vlietweg een mooie spreiding over Leiden en Leiderdorp, waardoor er voor steeds meer bewoners een traject in de buurt is waar ze zich voor amfibieën kunnen inzetten.

De vijver aan de Zweilandlaan is door een incorrecte koppeling van het vernieuwde riool aan de regenwaterafvoer nu feitelijk weggevaagd als plaats voor amfibieën. Of de door de gemeente beloofde herstelwerkzaamheden vanaf volgend seizoen weer tot een eerste herstel zal leiden, zullen we slechts beperkt kunnen opvolgen, omdat er nu eenmaal beperkte beschikbaarheid van vrijwilligers is, die we moeten inzetten op de rijkste trajecten. Voor komend jaar gaat een deel van onze zorgen uit naar het traject aan de Leiderdorpse Oude Spoorbaan. De grootschalige werkzaamheden aan dit deel van de Leidse Ring Noord zijn begonnen, maar het aangeplante compensatiegroen is niet aangeslagen. Hopelijk gaan de nieuw aangelegde natuurvriendelijke oevers een beetje verlichting bieden voor onze runner-up paddenlocatie.

In park De Bloemerd in Leiderdorp gaan we komend seizoen een kleine pilot doen. Bewoners hebben aangegeven tijdens de trek veel platgereden padden aan te treffen. Hopelijk vinden we de komende tijd een aantal nieuwe Leiderdorpse vrijwilligers die ons in Leiderdorp komen versterken.

Brigade: oplossing in zicht, daadkracht gezocht

De kolkenbrigade heeft over heel 2025 een mooie 1646 amfibieën uit kolken weten te redden. Ten opzichte van de 2550 van 2025 is dat een daling met 37%, waarvan een het grootste deel toe te schrijven valt aan een lager aantal kolkencontroles. De hiervoor gecorrigeerde daling is ongeveer 11%.

Voor de vierkante kolken is er intussen een technische oplossing gevonden: de hoektrappetjes. In Leiderdorp is aan de Tollenaerssingel op een groot deel van het traject een set trappetjes in de kolken geplaatst door de gemeente. In de gemeente Leiden zijn we ook in overleg over de plaatsing van een eerste set trappetjes,

maar of actie gaat worden ondernomen vóór de komende paddentrek is nog onzeker. Grootschalige inzet van paddentrapetjes is helaas door de gemeenteraad voorlopig afgewezen. Intussen is Roek, nu als medewerker van RAVON, druk met de landelijk uitrol van de trappetjes en de ontwikkeling van een uitklimconstructie voor de ronde kolken.

Reuzenberenklauw: extra klauwen gezocht

Met drie vrijwilligers hebben we dit groeiseizoen wederom de reuzenberenklauw in de Merenwijk en langs de Oegstgeesterweg aangepakt. Bij diverse haarden is het goed gelukt om de zaadzetting voor dit jaar te voorkomen. De belangrijkste les was echter dat de sloot naast het Broekpad dieper is dan een waadpak aankan.

Voor lokale uitroeiing van de reuzenberenklauw kunnen we nog wel een of meer extra KNNV-handen gebruiken (in een goed stel werkhandschoenen).

Interview met Wouter Gerstel

We hebben bij IVN Leidse regio veel leden die heel lang lid zijn en een enorme bijdrage hebben geleverd aan onze afdeling. We laten ze graag aan het woord in een aantal interviews. Het worden mooie verhalen van mensen die opgroei(d)en met de natuur en die hun passie en energie willen inzetten voor onze afdeling. Dit zesde interview in Bladgroen is met Wouter Gerstel, een erelid van de IVN Leidse Regio.

Wie is Wouter?

Wouter studeerde af in onderwijskunde en rechten, werkte ruim dertig jaar in de begeleiding en het beleid van het agrarisch onderwijs en vindt leren en laten leren heel boeiend. Als vogelaar nam Wouter deel aan de gidsencursus (NGO) van 1992-1993. Daaruit is onder andere de IVN-werkgroep Leiderdorp ontstaan. Die organiseert allerlei excursies en andere activiteiten. Wouter zorgde voor het onderbrengen van het nieuwe MEC in de Sterrentuin in Leiderdorp. Inmiddels heeft hij ook aan de laatste zes gidsenopleidingen deelgenomen als medeorganisator en docent. Van 2001 tot 2010 was Wouter voorzitter van de IVN-afdeling en daarna was hij nog tien jaar lid van het bestuur. Wouter en zijn vrouw Anne hebben vier dochters en negen kleinkinderen, waarvan ze volop genieten.

Waar kwam jouw liefde voor natuur vandaan?

Als jongste van zeven kinderen was ik in alle hobby's van mijn oudere broers en zussen geïnteresseerd. Daaronder zaten: lezen over en wandelen in de natuur. Mijn liefde voor vogels kwam pas via de jongste broer van Anne. Die leerde mij echt vogelen.

Je bent sinds jouw NGO in 1992 altijd zeer actief geweest voor de IVN. Wat motiveert je?

Ik heb ervaren dat je het meest van natuur geniet en leert samen met anderen. Dat heb ik ook bij de gidsencursus en het IVN ervaren. En dat wil ik ook weer aan anderen doorgeven.

Waarom verklaar je als onderwijskundige het succes van onze gidsenopleidingen en welke eigenschappen zijn van kritisch belang om een goede gids te zijn?

Het succes van de gidsencursussen begint met een goed docententeam gevolgd door een groep goed gemotiveerde deelnemers. Marian Kathmann en Gerrit-Jan de Bruyn vormden in het begin de kern van een goed team en zorgden voor een goede combinatie van deelnemers bestaande uit natuurliefhebbers met praktische ervaring en biologiestudenten van de Leidse universiteit. Reflectie zorgde bij elke volgende opleiding voor verdere verbeteringen. Onderwijskundig zit de NGO heel knap in elkaar. Je leert met en van elkaar gedurende anderhalf jaar met een groep van dertig deelnemers en inmiddels vijftien vol- en deeltijd docenten. Er is een goede combinatie van praktijk en theorie. Voor een goede gids is het essentieel je te kunnen verplaatsen in de deelnemers. Tijdens de NGO leer je dat van elkaar door allerlei verschillende presentaties over allerlei onderwerpen. Ook volg je een jaar een adoptieterrein. Als je meer de diepte in wilt op bepaalde onderwerpen, dan moet je dat voor een deel naast of na de opleiding doen.

In een interview, lang geleden bij je afscheid van het ministerie van LNV en na 32 jaar landbouwonderwijs, zeg je: "De grootste bedreiging is dat bij instellingen ieder voor zich blijft denken. Zelfs voor de grootste partijen is dat niet haalbaar". Is dat de reden van samenwerking tussen IVN en KNNV? En zouden we meer kunnen doen?

Ik ben zelf lid van een aantal natuurorganisaties als Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap. In de regio ben ik betrokken bij IVN, de KNNV en de Vogelwerkgroep (VWG) Hazerswoude/Koudekerk. IVN is daarbij het meest educatief en publieksgericht via excursies en cursussen. KNNV en de VWG zijn meer op de eigen leden gericht, maar hebben op een aantal gebieden meer kennis en kunde in huis. Meer gezamenlijke publieksgerichte activiteiten kunnen een onderlinge versterking betekenen. Er bestaan daarvan al goede voorbeelden, bijvoorbeeld

beeld via IVN'ers die ook lid zijn van de KNNV of de VWG. Gezamenlijke activiteiten als de uitgave van Bladgroen, lezingen en (nieuwjaars)vieringen helpen ook. Het vijftigjarig jubileum in 2027 van onze IVN-afdeling biedt een nieuwe kans op gezamenlijkheid met de dan net 125-jarige KNNV-afdeling Leiden.

Landbouw, veeteelt en natuur tezamen. Een politiek dilemma. Hoe sta jij hier tegenover?

Landbouw, veeteelt en tuinbouw zullen in Nederland minder moeten produceren. We importeren bemestingsstoffen en voeren naar de hele wereld producten uit. Nog steeds vaak met subsidies van de overheid en Europa. Subsidies zullen in de toekomst nodig zijn als we een deel van de productie vervangen door andere landinrichting meer gericht op de natuur. Dat betekent ook dat Nederland een stap terug zal moeten doen op het gebied van consumptie van vooral luxeproducten en diensten. Een deel van onze bevolking leeft duidelijk boven de gewenste stand.

Vandaag de dag hebben we bijna vijfhonderd leden. Dat was in twintig jaar geleden, met jou als voorzitter, minder dan de helft. Hoe verklaar je deze toename?

Het waren er zelfs maar zo'n 120! In die tijd volgde bijna iedereen een gidsencursus en werd daarna op de een of andere manier actief in de vereniging. Als je niet meer actief was, werd je verzocht van lid donateur te worden. Daarvoor vond er geen afdracht aan landelijk IVN plaats. Mensen die andere cursussen hadden gevolgd, werden ook daarheen verwezen. Zo kregen we veel meer donateurs dan leden. Het landelijk IVN telde dus een beperkt aantal leden als optelsom van alle leden van de ruim 160 zelfstandige IVN-afdelingen en kreeg bij subsidieverdeling vanuit de overheid veel minder geld dan bijvoorbeeld Natuurmonumenten en Vogelbescherming. Daarom hebben vrijwel alle IVN-afdelingen toen het lidmaatschap opengesteld voor niet-actieve leden met een grote toename van leden als gevolg. Dit heeft geleid tot een ruimere subsidie van de overheid aan landelijk IVN. Actieve werving slaat in deze tijd van terug naar de natuur en meer aandacht voor het milieu ook steeds meer aan.

Een groeiende vereniging heeft ongetwijfeld last van groeistuijjes. Wat zijn de grootste uitdagingen geweest in de afgelopen periode?

We moeten accepteren dat een aantal mensen alleen maar sympathiserend lid wil zijn en zich zal beperken tot kennisname

van Bladgroen en de Nieuwsbrief. Een aantal mensen gaat wel eens mee op excursie. Het volgen van een cursus is voor een sommigen een volgende stap. De NGO is dan voor een beperkt aantal mensen een volgende optie. We doen pogingen om mensen een stapje actiever te krijgen. Ook hebben we activiteiten speciaal voor nieuwe leden georganiseerd, maar de opkomst daarbij viel tegen. Misschien biedt ons vijftigjarig jubileum een kans om meer publiek te trekken, ook onder onze eigen minder actieve leden.

Wat zijn de ervaringen op het natuurvlak die je het meest zijn bijgebleven tot nu toe?

Ik geniet en ervaar samen (meestal) meer dan alleen. Mijn vier dochters en twee van hun vier partners zijn allemaal lid geweest van de Jeugdbond (van 11 tot 25 jaar) voor Natuur en Milieustudie (JNM). Een deel van de kleinkinderen doet ook al weer mee aan de kampen van de JNM. Klik er maar eens op (de andere Jeugdbond, NJN, is ook goed). Jaarlijks hebben we als familie korte vakanties met elkaar, vroeger een week, nu meestal een lang weekend. Daarbij staan er altijd meerdere natuurexcursies op het programma en daar kijken we altijd met elkaar weer naar uit. Eén dochter was natuurgids in Costa Rica en verzorgde daar een reis van twee weken voor ons en een aantal familieleden: dat was een topervaring!

Zijn er locaties waar de band met de natuur voor jou bijzonder voelbaar is?

Gebieden waar ik een extra band mee heb zijn alle Waddeneilanden, rond boerderij de Holdeurn in Berg en Dal bij Nijmegen, Gemmenich (met uitzicht vanuit België op het voormalige vierlandenpunt van B, D en NI en het ministaatje Moresnet: in huis op een enorme dassenheuvel), Bergen op Zoom en Alkmaar/Bergen, waar we op de huizen passen als de kinderen op vakantie zijn. Verder geniet ik dicht bij huis van alle ongeveer 25 locaties in onze regio die we tijdens gidsencursussen bezoeken. Daartoe behoren heel dicht bij mijn huis in Leiderdorp de Munnikenpolder met jaarlijks gedurende een aantal weken vele honderden wulpen en grutto's op doortrek, en vorig jaar beversporen! Nog dicht bij huis: de Houtkamp met Heemtuin in Leiderdorp met jaarlijks in het voorjaar een sperwernest en in de winter langs flitsende ijsvogels. Ik heet iedereen er van harte welkom!

Wietse Roodenburg

Doe mee aan project De Stad in Dynamiek

Het zal je misschien verbazen: in onze steden heeft zich de laatste decennia een flink aantal nieuwe planten- en diersoorten gevestigd. De stad is dan ook een landschap waar veel beweging in zit. Er wordt gesloopt, gegraven en gebouwd. Het is er zomers extra warm en het kan ook extra nat zijn. De afwijkingen worden alleen maar groter als gevolg van klimaatverandering. Planten en dieren uit zuidelijker streken blijken zich in onze stad thuis te gaan voelen. Door hun reislust verslepen bewoners zaden vanuit de hele wereld de stad in. Vruchtverkeer draagt daar ook aan bij. Tuincentra importeren nieuwe plantensoorten die onbedoeld in de stad hun eigen plekje vinden. Geïmporteerde huisdieren ontsnappen uit huis en blijken goed te kunnen overleven in de stad.

De steden zijn ruimtelijk sterk in ontwikkeling: naast de grote woningbouwopgave moet de stad ook groener en klimaatbestendiger worden. Wat zal of kan dat betekenen voor de biodiversiteit?

En wat voor de leefbaarheid en gezondheid van onszelf, stadsbewoners?

We nemen je graag mee in de zoektocht naar de dynamiek van de stad, de natuur en de bewoners in de stad, in de laatste eeuwen en tot in de komende honderd jaar. We bieden onder meer lezingen, excursies en mogelijkheden voor eigen onderzoek.

We nodigen zowel IVN'ers als KNNV'ers uit. Mocht je (ontzettend veel) zin hebben om onze werkgroep te komen versterken voor dit Stad-in-Dynamiek project: laat het me weten! Zou fijn zijn. Doe je mee?

De IVN-werkgroep Natuur in Dynamiek,

Rudi van Venetië

Rudi.vanvenetie@gmail.com

Tel. 06-10.40.15.04

(advertentie)

VAN DER WIEL

Nieuwe Rijn 62 - Leiden
Tel. 071 512 41 08

“Van der Wiel Optiek heeft een grote collectie loepen. Wij geven u graag advies en uitleg!”

Voor meer informatie, kijk op www.vanderwieloptiek.nl

Inventariseren in de duinen

We weten al veel over planten- en diersoorten in de Hollandse Duinen. In 2018 werden bijvoorbeeld meer dan 7000 verschillende soorten geteld in het Nationaal Park Hollandse Duinen. Natuurbeheerder en drinkwaterproducent DUNEA is nu bezig met een nieuw groot monitoringsproject. Doel is om de ontwikkelingen in de biodiversiteit (nog) beter te beschrijven. In een zogenaamd “Dashboard” gaan die trends vanaf 2026 ook in beeld gebracht worden.

Van een aantal soortengroepen ontbreekt nog veel informatie. DUNEA nodigt iedereen die daar plezier in heeft uit, om te helpen met inventariseren. Het gaat vooral om de volgende soortengroepen in Berkheide en Meijendel:

- Teltraject Reptielen;
- Teltraject Amfibieën;
- Meetnet Dagvlinders;
- Meetnet Libellen.

Geïnteresseerd? Je kunt je interesse doorgeven via dit formulier: Aanmelden vrijwilliger natuurmonitoring - Dunea - Formulier invullen

Heb je vragen, stuur die dan in een mail naar vrijwilligers@dunea.nl.

Rudi van Venetië

namens IVN Leidse Regio lid van de Belangenraad van Dunea

Leden Contact Avond KNNV

5 november 2025

Korte impressie

Op de jaarlijkse avond vóór en dóór leden, de Leden Contact Avond, wordt alle leden de gelegenheid geboden om hun natuurervaringen in het afgelopen jaar weer met elkaar te bespreken in de vorm van bijvoorbeeld foto's, bijzondere natuurvondsten en vakanties. Voor een gehoor van circa vijftien andere leden maakten daar vijf leden gretig gebruik van.

Maar al vóór de eerste presentatie besepte onze voorzitter als man van de wereld dat een avond zonder koffie gemor kan opleveren, dus spoedde hij zich per fiets naar huis vice versa om in dat onvoorziene gemis te voorzien. Hulde!

Koen van Zoest beet het spits af met een sandwich aan planten: aan de 'buitenkant' het oorspronkelijke prairie- en savannegras Rattenstaartgras (bij 'ons' met name in droge wegbermen) en het Elbe liefdegras (een stadsplant met liefde voor de straat). En in het 'midden' de Wolfskers (*Atropa belladonna*), met zwartglanzende, giftige bessen (foto van Koen) en in principe voorkomend in kalkrijk Zuid-Limburg, maar vanaf de Middeleeuwen ook in en bij baksteenmuren in oude binnensteden. Bescherming van

deze zeldzame plant verdient de nodige aandacht.

Reinier de Man toonde onder de veel te bescheiden titel *Plaatjes van de Natuur* prachtige en sfeervolle herfstimpressies bij het Huys te Warmont, en wel als onderdeel van zijn wekelijkse, vaste route van eind-zomer tot en met eind-december op zoek naar planten, paddenstoelen, bomen en insecten.

Stan van der Laan liet foto's zien en gaf een beschrijving van de door hem in De Horsten waargenomen en opvallende Elzen-vlag. Dit is een tongvormige of gelobde elzengal, ontstaan door een schimmel in onder meer de propfen van zwarte els. De kleuren ervan wisselen van groen naar rood tot bruin. Hij is wel drie centimeter groot.

Na de pauze wist onze voorzitter **Leo Jalink** ons te boeien met een 'verhaal met lichtbeelden' over knotszwammen in onder andere de Amsterdamse Waterleiding Duinen en Meijndel. De naam knotszwammen (behorend tot de basidiomyceten) doet geen recht aan de zeer fotogenieke vormen ervan in gele, witte en andere kleuren.

Jan Westgeest trakteerde ons op een groot aantal prachtige foto's van insecten en geleedpotigen, waarbij hij zijn gehoor uitdaagde om die eerst zelf te benoemen voordat hij het verlossende antwoord liet zien.

Ten slotte vertelde **Stan van der Laan** over de Algemene Natuurexcursies over 2024 en 2025 in onder andere De Horsten en Oud-Poelgeest. Ook vroeg hij aandacht voor de Natuurapp van de KNNV op Signal.

Wederom dus een boeiende en gezellige avond, niet in het minst door de natuurlijke interactie met de toehorende leden.

Frank Kooper

Natuurapp KNNV Leiden op Signal

Met de succesvolle app Natuurwatch van de Vogelwerkgroep als voorbeeld is er nu op Signal de Natuurapp KNNV Leiden aangemaakt: een digitale ontmoetingsplek waar leden van al onze werkgroepen aan deel kunnen nemen en daar van alles en nog wat aan waarnemingen en belevenissen in en over de natuur in en rond Leiden met elkaar kunnen delen. Verhalen, feitjes, foto's, artikelen, tips, alles over van alles over de natuur in het algemeen is van harte welkom.

Voor de algemene natuurexcursies zal deze app-groep ook gelijk het thuishonk zijn voor foto's, tips en waarnemingen.

Wil je meedoen met deze appgroep of gewoon even kijken of deze bij jou past? Laat het mij weten, inclusief jouw mobiele nummer. Dan voeg ik je toe aan deze groep. Uiteraard moet de app Signal dan wel eerst op jouw smartphone geïnstalleerd zijn.

Stan van der Laan

tel. 06-10.72.01.30

stanvanderlaan@casema.nl

Verslagen excursies Vogelwerkgroep KNNV

Vooraf

De vogelwerkgroep KNNV is een actieve, enthousiaste en nog steeds groeiende werkgroep. Mede dankzij toenemende inzet van verschillende leden worden steeds meer excursies georganiseerd. Omdat er een maximum is gesteld aan het aantal deelnemers per excursie wordt ieder zo toch genoeg kans geboden om mee te gaan.

Dit heeft er tevens toe geleid dat het aantal excursieverslagen navenant is gestegen. Van elke excursie stelt één van de deelnemers een verslag op, geïllustreerd met steeds fraaiere actuele foto's. Deze verslagen worden, inclusief waarnemingenlijst, steevast naar alle werkgroepsleden rondgemaild. Een slimme actie, want de afwezigen bij een excursie nemen zich na kennisname direct voor om de volgende excursie toch zeker niet opnieuw te missen....

De meeste teksten van deze verslagen, inclusief een of enkele foto's, verschenen tot dusverre ook in Bladgroen, om alle KNNV'ers en IVN'ers te laten meegenieten van deze uitjes. En tegelijkertijd worden sommigen zo verleid om eens te komen kennismaken met de vogelwerkgroep. Maar de ruimte in Bladgroen is niet onbeperkt. Om deze reden is besloten om, indien nodig, in Bladgroen een selectie uit de excursieverslagen op te nemen.

Zo treft u op de volgende bladzijden de huidige selectie aan.

Oostvaardersplassen, 6 september 2025

De dag ziet er veelbelovend uit, zes september. De weersvoorspelling is gunstig en acht vogelaars zijn vol verwachting van wat de Oostvaardersplassen op deze dag zullen bieden. Om kwart over zeven verzamelen we bij de Vliet. We verdelen ons over twee auto's:

In auto-1 van Theo: Stan, Gonneke en Rob

In auto-2 van Frans: Anke, Eke, en Sander.

Aangekomen in Flevoland vormen zich op de A6 ineens mistbanken. Gelukkig trekken die op. Na een afslag te hebben gemist komen we (auto-2) na een omweg aan op de eerste uitkijkplaats:

Uitkijkheuvel De Grote Praambult

Stan, Anke en Theo schetsen de mogelijkheden van het verloop van de dag. Daarop wordt instemmend gereageerd. Al gauw signaleren we een Visarend, die bij nadere bestudering toch een Buizerd blijkt te zijn. We worden op de achtergrond begeleid door het duidelijke geluid van een Cetti's zanger. Na uitwisseling van de waarnemingen met anderen op de heuvel, vertrekken we met de auto naar de nabijgelegen:

Uitkijkheuvel De Kleine Praamheuvel

We zien onder meer Bruine Kiekendieven, die laag over de vegetatie zweven, en wisselen de herkenningspunten uit van de mannetjes en de vrouwtjes. Als een trein aan de rand van het natuurgebied voorbij dendert, verlaten we deze plek. Op naar:

Uitkijkpunt De Grauwe Gans

Vanaf de Knardijk leidt een pad met aan weerszijden groen en met een bladerdak ons naar het uitkijkpunt. We worden verwelkomd door kwetterende Boerenzwaluwen die halverwege de daar aanwezige gang een nest hebben gemaakt. De blik op het slik en de drooggevallen grond biedt vanuit de kijkruimte een scala aan vogelsoorten.

Drie Zeearenden in één blikveld, dat kan echt slechter. Daarnaast veel steltlopers: Kemphanen, Groenpootruiters en Kanoeten. Over de Rosse Grutto is discussie tussen de in aantal opgelopen vogelaars. Ook bespreken scoopvrienden tot in detail de kenmerken van de Witvleugelstern en de Zwarte stern. De waarneming van een nieuwe soort door een spotter leidt bij het aanduiden van de vindplaats geregeld tot algemene hilariteit. Zoals: "Ik zie een Zwarte Ibis rechts naast die Zeearenden", terwijl in het uitgestrekte gebied rechts zich in de verte tientallen vogels bevinden. En maar zoeken. Nóg een. "Ja, daar in die boom bij dat bos". Kan niet missen.

Er is zo veel te zien, maar we gaan toch door naar een iets verder gelegen

Doorkijkje op de Knardijk

We zijn verrast door de aanwezigheid van een vijftiental Casarca's op de plas en daarnaast veel kieviten. De opgedane indrukken vragen om een koffieronde. We gaan daarom naar het:

Buitencentrum

We zitten buiten in het septemberzonnetje aan de koffie met appelgebak. Na een aangename pauze nemen we de prachtige looproute achter het Buitencentrum. Opvallend is het mooi aangelegde pad en de bruggen van zwart kunststof. We komen uit bij:

Uitkijkpost de Blauwborst

Iemand spot "Caracas!". Dit tot algemeen vermaak. Tja, als je het steeds over Casarca's hebt, maak je ook wel eens een verspreking. We gaan vervolgens naar:

De Zeearend

Als snel ontwaren we vlak voor ons in het riet een spannetje Baardmannetjes, wat mij op de vraag brengt of de vrouw van een Baardmannetje ook Baardmannetje heet. Dat we deze vogelsoort zien, stemde meerderen tot grote tevredenheid. In dezelfde omgeving zien we onder meer Kleine Karekieten en een IJsvogel (foto: Anke Burgers). We trekken verder naar:

Uitkijktoren de Roerdomp

Rondom valt veel te zien. Vooral in de richting van de daar aanwezige plas. Een deel van onze tijd besteden we aan een waarneming van Gonneke. Ze ziet op ruime afstand een wat onduidelijke vogel, raar zittend, een beetje dik. Wat kan het zijn? Een Aalscholver, een vrouwtje suggereren sommigen, een mannetje met een dikke buik (ha, ha), zeggen weer anderen? Stan komt eraan te pas met zijn scoop. Het was toch echt een Zeearend die met de rug naar ons toe zat op een in het water liggende boom. Op de valreep zien we Slechtvalken. Nu naar de:

Oostvaardersdijk aan een haventje

De mogelijkheid bestaat om aan twee kanten van de dijk te spotten. Het kan niet altijd feest zijn: de waarnemingen blijven vooral bij Visdiefjes. Bovendien vliegen, heel veel vliegen. Tot slot naar:

Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders

In het water vlak bij het centrum laat zich een groep Grauwe Ganzen zien, en verder een Waterhoen en drie Lepelaars, waarvan er een opvallend dansend en heen en weer gaat zoals iemand die een metaaldetector bedient.

We spitsen op in tweeën. Eén deel, ze hebben er nog geen genoeg van, gaat nog "even" anderhalve kilometer verderop naar een uitkijkplek. Dat levert nog een Witgatje en een Oeverloper op. De anderen blijven op de uitkijkplek in het centrum zelf.

Zeearenden (foto: Eke van Batenburg)

Het was in alle opzichten een geweldig mooie vogeldag en we gaan rond kwart voor vijf op huis aan. Om half zes zijn we weer terug in Leiden.

Frans Noort

Maasvlakte en Oostvoornse Meer

Zondag 19 oktober 2025 staat de excursie naar de Maasvlakte en het Oostvoornse Meer op het programma. Als ik om half negen vanuit Oostvoorne vertrek naar de Maasvlakte, geeft de thermometer 9 graden aan. Tot nu toe was het najaar wat grijs, maar zacht. Muts, handschoenen en sjaal heb ik nog niet tevoorschijn gehaald. Nog geen half uur later besef ik dat ik daar verkeerd aan heb gedaan.

Om negen uur ontmoet ik de groep bij de slag Maasmond. We zijn met zijn negenen. We merken onmiddellijk dat er een koude wind staat; de herfst is echt begonnen. Sommigen, waaronder ik, hebben al gauw spijt van hun te dunne outfit. Er wordt hardop gedacht dat "een iets warmere jas toch prettiger was geweest." Maar goed, we moeten het ermee doen en we focussen ons op de vogels. Althans, voor zover we niet afgeleid worden door de enorme schepen die we voorbij zien komen! Indrukwekkend.

Aangezien de vogeltrek gaande is, hopen we dat we wat bijzondere vogels voorbij zien komen. Maar helaas, we zien vooral

zilvermeeuwen en aalscholwers. Een regelwulp die ook wordt opgemerkt, is voer voor discussie; want: komt een regelwulp wel solitair voor? Ik ben alleen bekend met 'Een vlucht regenwulpen' van Maarten 't Hart. Maar toch vermoed ik dat deze vogel zeker ook als enkel exemplaar gespot kan worden.

Na ongeveer een half uur hebben we het flink koud en we besluiten naar het volgende punt op de Maasvlakte te gaan, in de buurt van de brandweerkazerne. Aanvankelijk lijkt het erop dat we daar hetzelfde voorgeschoteld krijgen als bij de slag Maasmond. Maar dan ontdekt Jaco goudhaantjes die zich ophouden bij enorme basaltblokken in zee. Een biotoop waar ik deze ontzettend leuke vogeltjes echt niet had verwacht. Even wordt er nog getwijfeld of het geen bladkoningen zijn, maar de gele streep zit toch echt bovenop de koppies die we zien en niet aan de zijkant!

Als we terug lopen naar de auto's, laten ook nog twee zwarte roodstaarten zich van heel dichtbij bewonderen. Daar fleuren we allemaal flink van op en we vergeten de kou. Ook een tapuit laat

Zwarte roodstaart en Tapuit (foto's: Hans van Ek)

zich zien. Verder zien we grote groepen spreeuwen. Dat is op zich niet zo bijzonder, maar later op de dag laten deze vogels iets zien, wat voor mij toch het mooiste moment van de dag wordt. Daarover later meer.

Het volgende punt dat we op de Maasvlakte bezoeken is de vogeltrekpost. We staan daar lekker beschut, dat wel. Maar de vogels die voorbij vliegen, zijn meestal te ver weg voor ons om ze te kunnen duiden. Alleen over een groepje rotganzen zijn we vrij zeker. Natuurlijk laten ook de aalscholvers en zilvermeeuwen zich weer volop zien.

Bij Portlantis houden we een horecastop. Je kunt hier een interactieve tentoonstelling bezoeken over de haven van nu en de toekomst. Het restaurant bevindt zich op de vierde verdieping en is voor iedereen toegankelijk. We hebben geluk en we vinden een tafel met prachtig uitzicht op zee. Traditiegetrouw wordt er vooral koffie met appeltaart besteld en die blijkt vandaag erg lekker te zijn.

Na Portlantis vertrekken we naar de Vogelvallei. Die bestaat uit diverse eilanden, water en slikranden. Langs een van die randen zien we een grote gele kwikstaart. Verder zit er een groep wintertalingen, tafeleenden en kuifeenden. Bij onze tweede stop in de Vogelvallei zien we een ontzettend grote groep spreeuwen die gelijktijdig een bad nemen. Bijzonder leuk om te zien. Na het badderen strijken ze massaal neer op de duindoornstruiken en beginnen ze, fris gewassen, aan hun maaltijd.

Vanaf de Vogelvallei op de Maasvlakte rijden we naar het Oostvoornse Meer. Dat meer ontstond in 1966 en was winplaats

voor zand om de Maasvlakte op te spuiten. Het water is brak omdat er zout water het meer wordt ingepompt. We treffen op het meer onder andere een groepje van ongeveer vijftien dodaars aan. Een vreemde naam eigenlijk. Als ik het google verschijnt de volgende uitleg: "de naam dodaars komt van de samenvoeging van 'dod' en 'aars' en verwijst naar de donzige, witte veertjes op het achterwerk van de vogel. 'Dod' staat hierbij voor een 'dot' plus of donzig materiaal, en 'aars' is een oud woord voor achterwerk." Verder zien we onder andere een kleine en een grote zilverreiger. Mooi dicht bij elkaar, we kunnen de verschillen dus goed zien. Helaas zien we niet de groep middelste zaagbekken die ik twee weken eerder daar heb waargenomen.

Inmiddels is de zon goed gaan schijnen. Aangekomen op de Westplaat bij Oostvoorne kunnen zelfs de jassen uit. We ontmoeten een man die vuurgoudhaantjes heeft gezien. Dat geluk hebben wij niet; wij moeten ons tevreden stellen met 'gewone' goudhaantjes. Maar ach, die zijn ook erg leuk. Na een poosje daar rondgelopen te hebben, beginnen we het zowaar warm te krijgen en vinden we het mooi geweest.

Ook al hebben we niet bijzonder veel soorten gezien, ik vond het toch weer een heerlijke dag. Ik kijk dan ook alweer uit naar de volgende excursie. De warme jas, muts, sjaal en handschoenen gaan dan natuurlijk mee, want liever iets uit doen, dan kou lijden.

Gonneke Revet

Nationaal park Zuid-Kennemerland

Grote bonte specht (foto: Sander Staal)

Zoals gepland verzamelden we op 16 november tussen kwart voor acht en acht uur. Peet, Jan en Arthur gingen rijden. Dus Marjan, Lonneke, Eke, Sander, Marcel, Jaco, Erik en Marianne spreidden hun vleugels richting auto's.

In de auto hoorden we dat er in oktober honderdduizenden meesjes waren gesignaleerd op Texel. We reden intussen een prachtige route, met veel groen en herfsttinten om ons heen. Grote landhuizen en kleinere sfeervolle huizen stonden langs plaatsen als Vogelenzang en Aerdenhout. We reden uiteindelijk door een duinlandschap tot de parkeerplaats op de Parnassiaweg in Overveen, waar een vos rondscharrelde tussen de auto's.

Bepakt met verrekijkers en rugzakken, telescopen op de rug of schouder, muts en handschoenen aan: en gaan! Het weer was fris, met een koude wind. De lucht kleurde lichtgrijs. Zeker een geluk dat het droog was vergeleken met de dagen ervoor, vol met onophoudelijke regen. We namen het verharde pad met de naam *door de woestijn*. Het was vogelstil onderweg. Incidenteel hoorden we wat getwitter. Dan bleven we even hangen en zagen

een roodborstje of enkele pimpelmeesjes. Soms gingen we het pad af de duinen in, als iemand iets had zien vliegen. Meestal was de vogel alweer gevlogen. Gelukkig had Eke ook oog voor paddenstoelen. Hij liet ons wat leuke soorten zien, zoals de paarse schijnridder en de gesteelde stuifbal.

We volgden weer het verharde pad en stopten af en toe bij vogelgeluiden en tuurden door onze kijkers, synchroon voor en naast elkaar staande. Dat dit pad ook een racefiets- en mountainbikepad was dat goed gebruikt werd op de vroege zondagochtend, hadden we nog niet door. "FIETSERSSSS" werd er geroepen.

Na één kilometer gingen we links een smal zandpad op. Dat kwam verderop bij een trap uit en dit maakte nieuwsgierig naar wat daar vanaf het hogere duin, de Hazenberg, te zien was. Die berg bood een mooi uitzicht rondom. Het aantrekkelijkste was het Vogelmeer. Zagen we daar nu zo veel aalscholvers of waren het zwarte stokjes in het water? De kijkers gaven snel duidelijkheid. Er stonden ruim tweehonderd aalscholvers in het water en op de kleine uitlopers en strandjes van de eilandjes.

Al snel namen we de afdaling naar het Vogelmeer. In het zand zagen we verse sporen van reeën die ons eerder op de dag waren voorgegaan. Vlak voor het meer keken we boven het struikgewas naar de vogels op het meer. Hier ontdekten we vogels die scheerlings langs het water vlogen en dan weer omhoog de lucht in trokken. Dit waren geen alledaagse vogels en ze herhaalden en herhaalden deze show. Marcel lukte het om het vast te leggen met zijn camera. Het bleken watersnippen te zijn.

In de vogelkijkhut aan de rand van het meer was het meteen vol met ons elftal. Bij elke beweging deinde de hut als golven op het water. De brilduikers waren top om te ontdekken. Ze deden hun naam eer aan: de mannen met zwarte koppen en een witte stip op brilhoogte en de vrouwen wat soberder met een donkerbruine kop zonder bril. Ze doken beide veelvuldig naar beneden waar ze eindeloos bleven. Maar als ze dan even boven water kwamen, was het prachtig om ze door de verrekijker te bekijken!

Weer buiten met de voeten stevig op vaste grond hoorden we

Goudhaan (foto: Arthur Staal)

heel dichtbij het hoge geluid van goudhaantjes. Er zaten er twee in de boom vlak naast Marjan en Jan, en mij/Marianne. Ze waren op zoek naar voedsel. Door hun snelle gedrag met hun gewicht van vijf gram en de korte afstand was het lastig om ze in de verreikijker te vangen. Als dit dan uiteindelijk lukte, was het genieten om hun goudgele streep tussen de zwarte lijnen als hanenkammetjes te zien terwijl ze energiek en razendsnel rondfladderden. Meer en meer goudhaantjes vlogen naar de boom bij ons.

Na dit kleine genieten liepen we bovenlangs het duin op aan de rand van het meer. Nu waren het snelle hardlopers die ook gebruik maakten van hetzelfde pad waarop vele telescopen van de groep stonden. Zij verstoorden de stilte met kreten als :“opzij, opzij, opzij, hallooooo of zien jullie nog iets leuks?”

Er was nog een roofvogel zichtbaar boven een van de kleine eilandjes. “Een smelleken”, werd enthousiast geroepen. Het bleek een sperwer te zijn. Hier kwam Marcel weer van pas. Hij maakte een foto van het dier. De roofvogel had vermoedelijk zijn oog laten vallen op een watersnip, maar werd weggejaagd door een paar meeuwen. De honderden aalscholvers trokken zich in elk geval niks aan van zo’n roofvogel in de buurt. Zij bleven heerlijk zitten hangen op het meer. Achter ons bij de bomengrens zat nog een prachtige buizerd uit te buiken met een geheel witgekleurde verenborst, bovenin een den. Deze liet zich goed door de telescoop bekijken. Ook prachtige wintertalingen en tafeleenden in het meer vielen nog op.

Wat hier en daar bloeide in het landschap was het bezemkruiskruid met zijn gele bloemen, maar ook nog slangenkruid met zijn paarslila bloempjes. De duindoornstuikeken waren kaal, met nog wat bleekoranje verlepte besjes. En her en der stonden wat compacte meidoornboompjes, door de zilte zeelucht en zandstormen schuin vergroeid. Hun blad en bessen waren al grotendeels losgelaten. Op hun takken zaten prachtige korstmossen. Ook gaven de roodgekleurde rozenbottels van de egelantiers en de blauwpaarse bessen van de wilde ligusters onderweg nog wat kleur tussen verschillende tinten groen, grijs en lichtbruin.

Rechtsom bij een rand kwamen we bij prachtige dennen. We volgden een wildspoor en ook hier stilte alom, op Arthur na. Die probeerde met geluiden uit zijn telefoon wat vogeltjes te lokken. Maar niks lukte. Wel zagen we hier rondom de naaldbomen goed de sporen, ligplekken, wissels en uitwerpselen van reeën, wilde paarden en Schotse hooglanders.

Een stuk verder bij een grotere plas vertoonde zich aan de rand nog een prachtige wilg, met wortels als een van mangrove. Het voelde heel compact. In het water zagen Marjan en ik nog heel veel wortels meterslang over de bodem lopen. Waarschijnlijk had de variatie van hoogte van de waterplas hier invloed op, waardoor de wortels ook hoger waren gegroeid. Het landschap had op zulke

plekken wel iets van een vakantieland met schitterende natuur. Erna kwamen we op een stuifduin met langs de randen dennen, ontworteld door alle invloeden van water, wind en stuifzand. Vervolgens liepen we juist weer een duinpan in met een nattere biotoop rondom wat kleine plasjes, waar alles pas gesnoeid was. Het rook hier eindeloos lekker naar watermunt. En over vogels zei Arthur hier tussendoor: “niks aan vogels, enkel aalscholvers en weer aalscholvers in de lucht.”

Nabij een hek als afscheiding liepen we door enorm hoog gras in een vertraagd tempo als reigers op hoge poten in de voetsporen van onze voorganger. De ondergrond was ietwat vochtig. Uiteindelijk kwamen we weer op een hoger gelegen, smal paadje uit. Daar klommen we als berggeiten hoog het duin op. Tussen de mosjes op de bodem stond nog wat zomersneeuw: een prachtige korstmos dat zijn witte kant laat zien als het zijn “blaadjes” omkrult.

Inmiddels was het lichtjes gaan miezeren. Ik dacht na drieën-eenhalf uur struinen, dalen en klimmen: “Het begint fysiek wel op te raken, ik verlang naar pauze of omkeren.” Maar toen stonden we opeens op een hoge duin en werd een parkeerplaats met auto’s en ernaast een gebouw met ‘Parnassia’ op het dak zichtbaar. “Oh wat fijn, precies het juiste moment dat we bijna terug zijn”, dacht ik. Een ree liet zich nog even zien in de achterhoede. Jan zag nog een houtsnip. Het hek dat we over moesten, was wel een klim. Eke vond langs het laatste pad voor het restaurant nog een prachtige stinkzwam, waaraan enkelen zelfs van dichtbij aan roken.

Vanwege topdrukke op zondagmiddag kwamen we met zijn elven het restaurant helaas niet in. Wel konden we gelukkig even pauze houden en onze eigen lunch nuttigen in de gang bij wat zitjes. We moesten de appeltaart er maar bij denken of later zelf thuis bakken.

Dank Erik en Jaco voor jullie initiatief. Het was een prachtig gebied, een prachtige route, heerlijk ontdekken en genieten, zo van de natuur.

Waarom het zo stil was aan vogels? Wellicht door de koudere wind, door de vele dagen van regen voorafgaand, of doordat we te laat waren voor de vogeltrek met honderdduizenden mezen en andere vogels die wel eerder op Texel waren gespot? Of waren de vogels die hier eerder waren gemeld al doorgetrokken vanwege inmiddels een tekort aan voedsel? Was er te weinig beschutting tegen de wind? En zou het een idee zijn voor een volgende keer in de lente in het broedseizoen naar dit gebied te gaan, wanneer het een drukke van jewelste schijnt te zijn aan vogelgeluiden en met kans op bijeneters?

Maar in elk geval had deze (vogel)stilte en zo-met-elkaar-op-pad-zijn ook absoluut zijn charme en meerwaarde!

Marianne Stahlie

Brilduiker vrouw (foto: Sander Staal)

Arkemheen

Arkemheen in de ochtendmist

In alle vroegte verzamelen we op 13 december bij de onze vertrouwde ontmoetingsplaats: zwembad De Vliet. Tien enthousiaste vogel- en natuurliefhebbers maken zich op voor een leuke vogelsafari. Je weet nooit zeker welke soorten je gaat zien, daarom is er altijd vooraf sprake van een bepaalde "spannende" sfeer. Onze gids van de dag Theo deelt zijn hoop en verwachting op het spotten van de kleine zwaan, nonnetjes, brilduikers, zaagbekken en met een beetje geluk de zeearend. Tja we gaan het zien... Vanaf Leiden is het best een stuk rijden richting Nijkerk/Arkemheen, maar terwijl we via de N11 op weg gaan, ontwaakt Nederland op een bijzondere mooi manier. Prachtige luchten met kleuren grijs, blauw en rood sieren de hemel. De laag hangende mist boven de weilanden maakt het schilderij compleet. Op deze manier vliegt de tijd voorbij en zijn we voor het gevoel al gauw bij de Puttense Zeedijk. Daar aangekomen zien we al een hele groep vogelaars op de dijk staan, dat belooft wat!

En inderdaad... Boven gekomen zien we grote hoeveelheden vogels. De kijkers en telescopen worden snel in stelling gebracht. Frans, onze volgeladministrateur van de dag, krijgt niet de kans om zijn kijker te pakken, want vele vogelnamen vliegen hem om de oren: onder andere wulpen, kievieten, ganzen, zaagbekken, een witgatje, de beloofde brilduikers en, jawel, de kleine zwaan komen in ons vizier. Met het zonlicht in onze rug kunnen we op het Nuldernauw de vele soorten goed onderscheiden. De excursie is net begonnen. Dan is het leuk om meteen zo veel soorten te zien. De polder aan de andere kant van de dijk is wat moeilijk te observeren vanwege het tegenlicht. Eigenlijk hebben we een deel van de buit al binnen, maar een vogelaar is niet snel tevreden natuurlijk.

Dus: met de auto een klein stukje verderop om dan verder de dijk af te lopen. Wat minder observaties, maar nog altijd verschillende ganzensoorten en... de ijsvogel! Prachtig, met zijn blauwe gloed in het zonlicht. Deze vogel is altijd een soort bonus tijdens volgeleexcursies. Maar de huismus, vlak bij een boerderij,

mag er natuurlijk ook zijn. Als we de polder inkijken, is het tegenlicht wat minder geworden en zien we de mooie afwisselende vegetatie. Ook weer een heel mooi plaatje.

En dan stelt Theo voor om koffie te gaan drinken bij Het Strandhuys, uiteraard met een stuk gebak. Na deze pauze rijden we verder naar het Stoomgemaal Hertog Reijenout. Daar lopen we weer een stukje over de Arkemheensedijk. Ook hier is weer voldoende te zien. Een groep knobbelzwanen vliegt met hun karakteristiek klappende geluid laag over het water om wat verspreid te landen. Maar ook zijn er weer zaagbekken en vele andere watervogels te zien. Volgens Theo heeft hij in de achterliggende polder toch met enige regelmaat Zeearenden gezien die soms een uitstapje maken vanuit de Oostvaardersplassen. Natuurlijk speuren we de polder af. Op een gegeven moment vliegen de ganzen op, wat meestal wijst op een aanvliegende roofvogel. Turen, turen en dan zien we hoog in de lucht een voor het oog grote roofvogel. Is hij het wel, of toch niet? Vele meningen rollen over dijk. Even later zien we twee buizerds op een hek zitten. Dan komt er al gauw een soort berusting: het zijn toch buizerds. Daar zijn we natuurlijk ook tevreden over! Langzaam verplaatst de groep zich weer in de richting van de parkeerplaats. Eerst is er nog een discussie of de zaagbek die door Josine gespot is, een "middelste" is. Altijd grappig, hoelang daarover gediscussieerd wordt. De uitkomst is mij trouwens nog niet helder.

Op het moment dat bijna iedereen weer op de parkeerplaats stond, kwam Theo opgewonden aangelopen. Hij had toch de Zeearend gezien! "Ik heb nog gefloten maar jullie hoorden mij niet". Maar Marcel deed dat wel en hij heeft de Zeearend kunnen vastleggen. Op de parkeerplaats hebben we allemaal de foto gezien en zo kwam er toch een mooi slotakkoord op deze dag die toch al geslaagd was! Tevreden gingen wij huiswaarts.

Met dank aan Theo voor zijn kundige begeleiding, vogeladministrateur Frans, Anke als drijvende kracht achter alle excursies en alle commentatoren van de dag!

Niels Bakker

foto's: Anke Burgers

Wulpen en veel meer

Mutaties ledenadministratie KNNV

Nieuwe leden:

mevr. M. van Bruggen
mevr. M. Koenders
mevr. C. Plaats
mevr. B. Thomas

Uitschrijvingen:

dhr. B. Alt
mevr. C.E. Janssen
mevr. J.J. van Kempen
dhr. M.A.B. Kolkman

dhr. I.A.H. Walsmit
shr. A.G. van de Wetering

De KNNV-afdeling Leiden e.o. is opgericht op 27 december 1901 en heeft tot doel om natuurbeleving, -onderzoek en -bescherming in verenigingsverband te bevorderen. Dit gebeurt in hoofdzaak door middel van excursies, lezingen en werkgroepen. Het lidmaatschap van de afdeling houdt automatisch in dat men ook lid is van de landelijke KNNV, wat de mogelijkheid biedt deel te nemen aan kampen en reizen. De contributie voor gewone leden van onze KNNV-afdeling bedraagt momenteel: € 42,- per jaar, voor huisgenootleden: € 12,- en voor jongeren tot 31 jaar: € 23,-. Donateurs wordt minimaal € 17,- per jaar gevraagd.

Ledenen en donateurs die aangeven dat zij de periodieken uitsluitend digitaal willen ontvangen, krijgen € 7,- korting op hun jaarlijkse contributie. (Dit geldt uiteraard niet voor huisgenootleden omdat zij geen aparte periodieken ontvangen.)

Contributies kunnen worden overgemaakt op bankrekeningnummer NL90 TRIO 0254 6191 50 t.n.v. Penningmeester KNNV-afd. Leiden.

Opzeggingen dienen vóór 1 november van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin het lidmaatschap niet meer gewenst is, te worden gemeld aan Marco Witte: ledenadministratie@leiden.knnv.nl (postadres zie hieronder).

KNNV-bestuur

Voorzitter: Leo Jalink, Jan Vermeerlaan 33, 2343 CT Oegstgeest, T 071-51.56.768, voorzitter@leiden.knnv.nl

Secretaris: Frank Kooper, Annelien Kappeynestraat 15, 2331 RZ Leiden, T 071-57.68.199, secretaris@leiden.knnv.nl

Penningmeester: Eke van Batenburg, Zocherstraat 5, 2321 EE Leiden, T 071-57.67.174, penningmeester@leiden.knnv.nl

Ledenadministratie: Marco Witte, Lebeauhof 38, 2316 LB Leiden, T 071-73.70.369, ledenadministratie@leiden.knnv.nl of mcwitte@xs4all.nl

Algemeen bestuurslid: Stan van der Laan, Leidseweg 394, 2253 JP Voorschoten, T 071-53.22.130, stanvanderlaan@casema.nl

Vertrouwenspersoon:

Jeannette Teunissen, Betje Wolffstraat 9, 2331 DR Leiden, T 071-88.86.585, knnvleiden5@gmail.com

KNNV-werkgroepen

Plantenwerkgroep: Koen van Zoest, Onafhankelijkheidsweg 84, 2332 ZT Leiden, T 071-57.68.943, vanzoest@planet.nl

Vogelwerkgroep: Anke Burgers, Ravelstraat 3, 2324 XX Leiden, burgersaa23@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep: Leo Jalink, leo.jalink@naturalis.nl

Werkgroep mossen en lichenen Hollands Duin: Jeannette Teunissen (adres: zie hierboven)

Werkgroep Natuurbescherming met subwerkgroepen: Martine van Schaik, martine.van.schaik@knnv.nl

- *Onder water in Leiden* Aaf Verkade, info@onderwaterinleiden.nl

- *Paddenpatrouille* Sander Pronk, apjpronk@gmail.com

Bladgroen

Verschijnt drie maal per jaar (eind januari, eind mei en eind oktober, Redactie vanuit KNNV: Jan Westgeest, Burg. de Kempnaerstraat 33, 2252 VK Voorschoten, T 071-56.12.894, knnvleidenwebmaster@gmail.com (en vanuit IVN: Peter van den Berg en Hans ter Mors)

Website: <https://leiden.knnv.nl>

Hebt u een mooie foto, een verhaaltje of waarneming voor de website van de KNNV-afdeling Leiden en omgeving, stuur het naar de webmaster: knnvleidenwebmaster@gmail.com

Kopij voor Bladgroen via e-mail: knnvleidenwebmaster@gmail.com

Sluitingsdatum Bladgroen 26'2: 1 mei 2026
Sluitingsdatum Bladgroen 26'3: 1 oktober 2026
Sluitingsdatum Bladgroen 27'1: 24 december 2026

Kijk ook uit naar de volgende Bladgroen